

Ord- og leddstilling i akkusativ med infinitiv i mellomnorsk

Av Endre Mørck

Undersøkelsen bygger på 3413 mellomnorske diplom med 1114 eksempler på akkusativ med infinitiv. I artikkelen analyseres akkusativ med infinitiv som en IP. Infinitiven står vanligvis etter et setningsadverb på sin opphavlige plass i VP, men flytter i noen tilfeller forbi et setningsadverb til kjerneposisjonen i IP. Akkusativleddet er normalt flytta til spesifikatorposisjonen i IP, og vi kan dermed få setningsadverb og verbaladverbial med liknende distribusjon mellom akkusativleddet og infinitiven. Mellom akkusativleddet og et setningsadverb finner vi framflytta objekt. Av og til står akkusativleddet etter infinitiven, bl.a. på en objektplass etter uakkusative og passive verb. Som uttrykk for OV-leddstilling finner vi hovedverb framfor en infinitiv som er hjelpeverb, og verbuttyllinger mellom et setningsadverb og en infinitiv eller mellom en infinitiv som er hjelpeverb, og etterfølgende hovedverb. Infinitivmerke og preverbale partikler blir sett på som adjungert til et verb. For øvrig diskuteres tilfeller der det står ledd framfor et framflytta akkusativledd.

1 Innleiing

Liksom i norrønt og moderne norsk finner vi i mellomnorsk – bl.a. etter sanseverb som *heyra* ‘høre’ – en konstruksjon med en infinitiv og et ledd i en oblik kasus som logisk subjekt for infinitiven (1a) som innholdsmessig svarer til henholdsvis det finitte verbet og et subjekt i nominativ i en nominal leddsetning (1b). (Faglige forkortinger som er nytta i eksempel og figurer, er forklart i slutten av artikkelen før litteraturlista.)

- 1 a ... at wer hafwm **hørt** [[**hina elstha men**]_{Akk} **seghia**_{Inf} at then mannen ... lofuade ...], – ... at vi har *hørt de eldste mennene si at den mannen lovte ...* (DN II 845 1462)

- b jtem **hørdum** mit ok [at [**Biorn fyrnæmder**]_{S/Nom} **gaf**_{FinV} Halwarde oftnæmdum dag ok þol til paska] – *Likeledes hørte vi også at førnevnte Bjørn gav førnevnte Hallvard frist og utsettelse til påske.* (DN II 517 1390)

I norrønt står det oblike leddet som fungerer som logisk subjekt for infinitiven, oftest i akkusativ, og slike konstruksjoner kalles derfor for akkusativ med infinitiv (Faarlund 2004: 151–55). Sjøl om kasusmarkeringa er noe mindre gjennomført i mellomnorsk, kan vi også bruke betegnelsen akkusativ med infinitiv om disse konstruksjonene på dette språksteget, og jeg kommer stort sett til å omtale det logiske subjektet for infinitiven som akkusativleddet.

I mellomnorsk finner vi akkusativ med infinitiv ikke bare etter sanseverb, men også etter utsagnsverb som *segja* ‘si’ (2a), viljesverb som *biðja* ‘be’ (2b) og tankeverb som *minnast* ‘huske’ (2c), pluss etter verbet *láta* ‘la’ (2d).

- 2 a en Gyrid **saghdi** [[**sira Eymund**]_{Akk} **hafua**_{Inf} gefuit sik þessa jorð ...]. – *Men Gyrid sa at sira Øymund hadde gitt henne denne jorda ...* (DN IV 429 1362)
- b ok till sannynnda **bad** ek [[**Kætiull Eriksson ok Ræidar Þorkælsson**]_{Akk} **sætia**_{Inf} sin incigli ... firir þettæ bref] – *Og til bekræftelse bad jeg Kjetil Eiriksson og Reidar Torkjellsson sette sine segl ... for dette brevet.* (DN IV 643 1395)
- c ... om han **minnes** [[**nokon prest**]_{Akk} **bæræ**_{Inf} wp landzskyld af Wakebergi], – *... om han husker at noen prest mottok landskyld av Vakeberg.* (DN IV 982 1476)
- d ... at han skulde weel gæra oc **latæ** [**henne**_{Akk} **behalda**_{Inf} þessa lausa peninga ...] – *... at han skulle gjøre vel og la henne beholde disse løse pengene ...* (DN I 723 1429)

Mens akkusativleddet i akkusativ med infinitiv etter sanseverb kan sies å få semantisk rolle fra det overordna verbet og dermed få kasus som objekt for det, kan ikke akkusativleddet i akkusativ med infinitiv etter utsagns-, viljes- og tankeverb få slik rolle fra det overordna verbet, og i disse tilfellene snakker en derfor om “exceptional case marking” (ECM) av akkusativleddet (jf. Faarlund 2004: 151–52; Höskuldur Thráinsson 2007: 436–37).

Når akkusativleddet er koreferent med subjektet i den overordna setningen, kunne det brukes refleksivt pronomen som akkusativledd (3a). Med tanke på de eksempla på akkusativ med infinitiv i mellomnorsk som vi etter hvert skal komme til, kan det imidlertid alt nå nevnes at akkusativleddet i slike tilfeller ofte erstattes av et refleksivt suffiks på verbet i den overordna setningen (3b).

- 3 a En Haldor_{S/i} sagdhe [**sik**_{Akk/Refl/i} haffua_{Inf} kjøpt þer ...] –
Men Haldor sa at han hadde kjøpt der ... (DN III 774 1443)
- b ... ath hon_{S/i} sagdis_{Refl/i} [**t_i** vera_{Inf} vpfødh i Thynnu grendh ...]
 ] – ... *at hun sa at hun var oppfostra i Tinne grend ...* (DN I 832
 1454)

I Mørck (2015) er det gitt en oversikt over hvilke verb som fins med akkusativ med infinitiv i mellomnorsk, og nærmere omtale av dette valget mellom refleksivt pronomen som akkusativledd og refleksivt suffiks på det overordna verbet. Artikkelen behandler også kasus på det logiske subjektet for infinitiven, utelatelse av infinitiven *vera* ‘være’, manglende akkusativledd, bruk av infinitivmerke, passiv tolking av refleksivt verb i den overordna setningen, plasseringa av objektet for infinitiver etter *láta* og hvordan konstruksjonen akkusativ med infinitiv kan være usammenhengende. Når det er grunnlag for det, er det dessuten gjort greie for forholda i akkusativ med infinitiv etter henholdsvis sanseverb og verb med “exceptional case marking”.

Som ei oppfølging av denne beskrivelsen skal vi her se nærmere på hva slags struktur akkusativ med infinitiv kan sies å ha, og hva slags ord- og leddstilling vi finner i denne konstruksjonen.

Materialet for undersøkelsen er henta fra de fem første binda av *Diplomatarium Norvegicum*, som er de binda som inneholder flest aktuelle diplom (dvs. færrest avskrifter og tekster på fremmede språk). I søket etter akkusativ med infinitiv har jeg gått gjennom alle diplom fra perioden 1350–1525 som er skrevet i Norge på et skandinavisk språk og trykt etter originalen. Dette er til sammen 3413 diplom med 61 659 linjer tekst (telt etter den trykte utgaven), noe som tilsvarer ca. 1540 fulle sider. Se liste over diplom i Mørck (1980: 160–61).

2 Grunnstruktur

I beskrivelsen av ord- og leddstillinga i akkusativ med infinitiv i mellomnorsk skal jeg ta utgangspunkt i modellen som Faarlund (2004) nytter i sin beskrivelse av norrøn syntaks, men med avvik fra og tillegg til denne fra andre beskrivelsesmåter der det er nødvendig. Jeg ser på den strukturen som det er snakk om, og de flyttingene innafor denne som vi kan postulere, som et praktisk middel til å beskrive ord- og leddstillinga i disse konstruksjonene. Det vil føre for langt å gå inn på argumentasjonen for en slik struktur, og jeg skal heller ikke forsøke å motivere de flyttingene jeg regner med.

Et grunnleggende spørsmål er om akkusativ med infinitiv skal analyseres som ett syntagma eller som to ledd med akkusativleddet som det ene og infinitiven med tilknytta underledd som det andre. Den tilsvarende konstruksjonen i moderne norsk har vært analysert på begge måter innafor tradisjonell grammatikk. Noen ser på dette som ett ledd – et neksusobjekt – (Næs 1972: 304–05), og et viktig argument for dette synet er at vi da kan si at verbet har samme valens uansett om det tar en akkusativ med infinitiv eller en finitt leddsetning (jf. Lødrup 1989: 10–11). Andre meiner at vi har å gjøre med to ledd, særlig fordi en akkusativ med infinitiv ikke kan stå samla i forfeltet (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 1007). Disse to syna finner en også i nyere grammatiske teorier. Jeg holder meg her til generativ grammatikk, der akkusativ med infinitiv blir sett på som ett ledd. Kristoffersen (1996) analyserer derimot akkusativ med infinitiv som to ledd innafor leksikalsk-funksjonell grammatikk.

Platzack (1986 a: 128–30) hevder at konstruksjonen tilsvarende akkusativ med infinitiv i moderne svensk etter “verbs of saying, believing and thinking” er en CP, altså en fullstendig setning, mens det etter “verbs denoting sensory perception” bare er en mindre struktur, dvs. en såkalt småsetning. Begrunnelsen er bl.a. at vi etter de første verbytypene finner akkusativ med infinitiv med setningsadverb. I eldre svensk er det ifølge Platzack (1986 b: 106–07) først og fremst akkusativ med infinitiv etter *låta* ‘la’, der det er mest vanlig å ha akkusativleddet etter infinitiven, som etter hans mening er CP, mens han er åpen for at akkusativ med infinitiv etter andre verb kan være en småsetning.

Som argument mot denne CP-analysen har Lundin (2003: 52–53) bl.a. pekt på at akkusativleddet i akkusativ med infinitiv kan gjøres til sub-

jekt i den overordna setningen når den refleksive verbforma oppfattes som passiv, og at akkusativleddet kan flyttes opp i den overordna setningen ved “object shift” (dvs. flytting til en plass framfor setningsadverbet i setninger uten infinitt verb, jf. Höskuldur Thráinsson (2001: 149–58)), og at dette ikke er mulig for subjektet i en finitt leddsetning. De to fenomenene som Lundin trekker fram – akkusativledd gjort til subjekt for et overordna refleksivt verb med passiv funksjon (4a) og akkusativledd flytta ved “object shift” (4b) – finner vi også i mellomnorsk. Jeg kommer derfor ikke til å regne akkusativ med infinitiv for en CP, sjøl om en slik analyse ville gitt oss mulighet til å beskrive ledd framfor akkusativleddet i akkusativ med infinitiv som topikalisert (pkt. 8).

- 4 a ... [alla iordena]_i ... [som __S/i ... kallatz_{Pass} [t_{Akk/i} vera_{Inf} fiughura merka bool]] – ... *alle jordene ... som ... sies å være fire markebol.* (DN IV 762 1407)
- b ... at þærir hýrdo þæt_i aldre_{Sadv} [t_{Akk/i} __Inf næmft at oftnæmfder herra Jon skuldi ...] – ... *at de hørte aldri det nevnt at førnevnte herre Jon skulle ...* (DN III 550 1400)

I sin grundige studie av småsetninger i moderne svensk har Lundin (2003) argumentert for at en slik konstruksjon er en VP (mer presist en vP, nytta om den øvre verbfrasen som er markert med firkant i fig. 1a). Slik har denne konstruksjonen også gjerne vært analysert i moderne norsk (Nordgård og Åfarli 1990: 120–23; Åfarli og Eide 2003: 179–82). Platzack (2010: 214–15) meiner derimot at det må være snakk om en større struktur siden slike småsetninger som sagt ikke bare kan inneholde setningsadverb, men også hjelpeverb. Det er dessuten vanskelig å se at en VP-analyse kan være dekkende for den variasjonen i ledd- og ordstilling som vi finner i akkusativ med infinitiv i mellomnorsk.

Derfor skal jeg regne denne konstruksjonen som en IP på samme måte som Faarlund (2004: 152–53) og Halldór Ármann Sigurðsson (1989: 88) gjør for akkusativ med infinitiv i henholdsvis norrønt og moderne islandsk. Som det vil framgå av gjennomgangen av de mellomnorske eksempla på akkusativ med infinitiv nedafør, vil en analyse av dem som IP passe for de fleste formene som denne konstruksjonen kan ha.

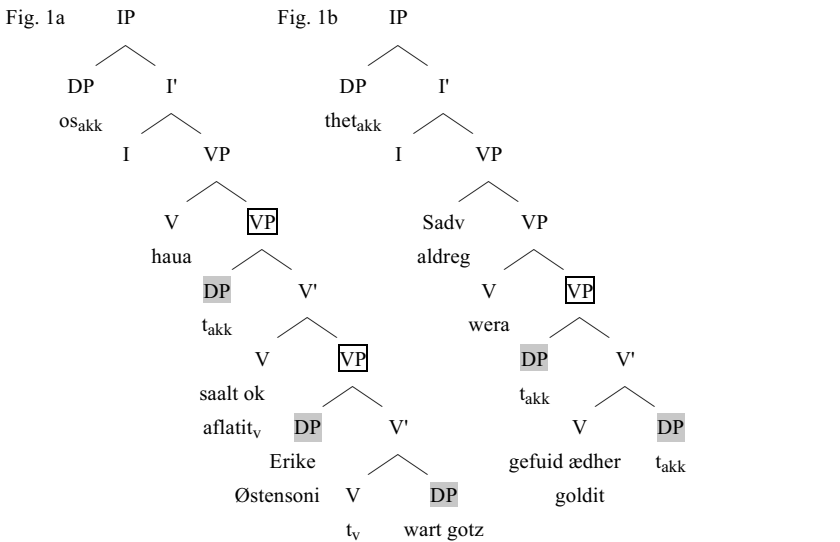
Som nevnt trekker Platzack (1986 a: 128–30) et skille mellom akkusativ med infinitiv etter “verbs denoting sensory perception” og etter

“verbs of saying, believing and thinking”, dvs. etter sanseverb og etter verb med “exceptional case marking”. Den tydeligste forskjellen på akkusativ med infinitiv i disse to kontekstene i mellomnorsk er at infinitiven *vera* ‘være’ er utelatt i 87,8 % av tilfellene etter sanseverb som i (4b), men uttrykt i 71,1 % av tilfellene etter “ECM-verb” som i (5b). Sjøl om det på dette punktet er en klar gradforskjell mellom akkusativ med infinitiv etter disse to verbytypene, er det verken her eller når det gjelder andre forhold, mulig å se en prinsipiell forskjell som gjør det nødvendig med to ulike analyser av akkusativ med infinitiv.

De to trærne i fig. 1a–b, som viser strukturen til akkusativ med infinitiv i (5a–b), illustrerer til sammen grunnstrukturen som jeg regner med for akkusativ med infinitiv i mellomnorsk. Det er nødvendig med to slike trær om en skal nytte setninger i materialet som eksempel, fordi det er ganske sjelden vi finner setningsadverb i akkusativ med infinitiv.

- 5 a ... kungørande ... [_{osAkk} haua_{Inf} [saalt ok aflatit]_{Hovedv} [... Erike Østensoni]_{IO} [wart gotz ...]_{DO}] – ... *kunngjørende ... at vi har solgt og avgitt ... til Eirik Øysteinsson vårt gods ...* (DN V 538 1420)
- b ok wisto their [thet_{Akk} aldreg_{Sadv} wera_{Inf} [gefuid ædher goldit]_{Hovedv} ...] – *Og de visste at det aldri var gitt eller betalt ...* (DN II 762 1445)

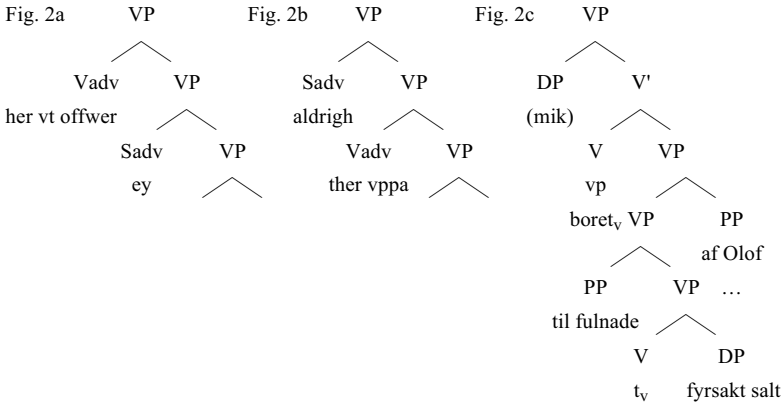
Det sentrale semantiske innholdet i en akkusativ med infinitiv er bestemt

av hovedverbet og de nominale ledda som det knytter til seg. Når hovedverbet som i det første tilfellet knytter til seg tre nominale ledd, har disse i utgangspunktet sine plasser (markert med grått) i de to nederste verbfrasene (markert med firkant), enten framfor kjerneposisjonene V som spesifikator i disse verbfrasene eller etter kjerneposisjonen i den nederste verbfrasen som komplement (jf. f.eks. Platzack 1998: 128–32). Når hovedverbet som i det andre tilfellet knytter til seg færre enn tre nominale ledd, kan vi nøye oss med å regne med én enkelt verbfrase. Over disse verbfrasene som hovedverbet hører heime i, kan det være en verbfrase for hjelpeverb. Eventuelle setningsadverb kan vi regne som adjungert til den øverste verbfrasen (Faarlund 2004: 153).

I tillegg må vi ta med at andre adverbial enn setningsadverb kan inngå i strukturen på ulike plasser. Noen adverbial har mer eller mindre samme plassering som setningsadverb. I dette materialet er det riktignok bare to eksempel på en akkusativ med infinitiv som har et verbaladverbial sammen med et setningsadverb framfor infinitiven, men disse tyder på at slike adverbial kan adjungeres til øverste VP både framfor (6a) og etter (6b) setningsadverbet, slik det er vist i fig. 2a–b. (Tilsvarende variasjon i plassering av verbaladverbial i forhold til setningsadverb har vi i moderne norsk, se Faarlund, Lie og Vannebo (1997: 887).) Det er imidlertid vanligere at verbaladverbial inngår i en nedre verbfrase der hovedverbet står. Her kan vi finne dem både framfor og etter objekt (6c) (jf. Faarlund 2004: 166), og sjøl om det siste er vanligst, må vi dermed gå ut fra at slike adverbial kan adjungeres både til venstre og til høyre for VP som i fig. 2c.

- 6 a Thi bede wij [[alle oc serdelis wor kereste nodigæ herres wmbwdzmen]_{Akk} henne [**her vt offwer**]_{Vadv} **ey**_{Sadv} hindre_{Inf} ...]. – *Derfor ber vi alle og særlig vår kjæreste herres ombudsmenn ikke hindre henne utover dette ...* (DN I 1020 1506)
- b oc sagdes [sik_{Akk} thet villia_{Inf} gernu halda], oc [**aldrigh**_{Sadv} [**ther vppa**]_{Vadv} at tala_{Inf} ...]. – *Og (de) sa at de ville gjerne holde det, og aldri påtale det ...* (DN II 690 1426)
- c ok kennitzs ek nw [_{Akk} hafua_{Inf} vp boret [**til fulnade**]_{Vadv} [fyrst salt]_{DO} [**af Olof hans husstru var**]_{Vadv}]. – *Og jeg gjør nå kjent at jeg har mottatt til fulle førnevnte salt av Olov, som var hans hustru.* (DN II 609 1409)

Norrønt ser ut til å tillate litt forskjellige typer av både korte og lengre verbaladverbial sammen med setningsadverba (jf. Christoffersen 1993: 224; Faarlund 2004: 238). I moderne norsk er det frie verbaladverbial – særlig tidsadverbial, i noe mindre grad måtesadverbial og sporadisk enkelte andre – som kan plasseres sammen med setningsadverb (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 887). Siden vi ikke har noen klare regler for plassering av verbaladverbial i mellomnorsk, vil jeg gå ut fra at verbaladverbial som ikke klart inngår i de(n) nedre verbfrasen(e), har ei normal plassering som adjungert til VP liksom setningsadverb sjøl om de ikke alltid kan ha slik plassering i en oversettelse til moderne norsk. Bare når en slik analyse ikke er mulig, vil jeg regne med at verbaladverbialet er flytta.

Akkusativleddet i akkusativ med infinitiv har oftest sin opphavlige plass i spesifikatorposisjonen i hovedverbsfrasen som vist for (5a) i fig. 1a, men har i noen tilfeller, bl.a. ved passive verb, opphavlig vært komplement i den nederste verbfrasen, slik det er eksempel på i (5b) med fig. 1b (se mer i pkt. 5). Liksom i finite setninger kan vi så gå ut fra at akkusativleddet flytter derfra til spesifikatorposisjonen i IP (jf. Faarlund 2004: 153). Dermed kommer akkusativleddet i de aller fleste tilfellene først i akkusativ med infinitiv. Om hovedverbet inngår i en dobbel verbfrase, flytter dette verbet fra kjerneposisjonen V i den nederste til tilsvarende posisjon i den øverste av disse verbfrasene slik at hovedverbet kommer framfor alle verbuttfyllingene. Bortsett fra denne flyttinga står verba normalt på sine opphavlige plasser i hjelpeverbs- og hovedverbsfrasene slik at hjelpeverbet kommer framfor hovedverbet, og at det ikke er noe ledd imellom dem. Dermed kommer disse verba også vanligvis etter setningsadverb.

Akkusativ med infinitiv kan i mange tilfeller beskrives med den grunnstrukturen og de flyttingene innafor den som er skissert opp her, men det er også forhold ved denne konstruksjonen som krever annen beskrivelse. I stor grad vil det være snakk om at ledd ser ut til å være flytta fra sin opphavlige plass og høyere opp i strukturen. Innafor generativ grammatikk har en holdt på at slike flyttinger skal være strukturbevarende, dvs. at flyttingene skal skje til posisjoner som alt fins i strukturen, og ikke endre strukturen ved å innføre nye posisjoner (se f.eks. Emonds 1976). Derfor har Platzack (1998: 132–40, 274) en egen frase μP som landingsplass for objekt som er flytta framfor setningsadverb, og $AgroP$ og $AgrioP$ som plasser for direkte og indirekte objekt rett framfor det infinitte verbet, og han antyder også en uspesifisert XP for framflytta adverbial. Her vil jeg tillate meg å holde strukturen litt enklere og bare adjungere framflytta ledd til overordna ledd (som hos Haugan 2001 og Faarlund 2004).

Nedafor skal jeg gjennomgå de tilfellene der strukturen på akkusativ med infinitiv krever annen beskrivelse enn bare henvisning til grunnstrukturen ovafor. Sjøl om jeg dermed forsøker å finne et system bak de sjeldne og avvikende formene, er det på sin plass med et forbehold om at det i noen av tilfellene kan være snakk om ugrammatiske strukturer. Det er imidlertid vanskelig i et historisk materiale å avgjøre hva som er ugrammatisk, og som vi dermed kunne sett bort fra.

3 Verba

I 775 (74,7 %) av de 1038 akkusativene med infinitiv i materialet som inneholder en infinitiv (jf. at infinitiven *vera* 'være' kan være utelatt som i (4b)), er denne infinitiven hovedverb og dermed eneste verb.

I samsvar med den grunnstrukturen som er beskrevet ovafor, skiller dette hoved verbet gjerne mellom akkusativleddet og setningsadverb, som står framfor det, og verbuttyllinger som objekt, predikativ og verbaladverbial, som står etter denne infinitiven (7a–b). Dette er også det vanlige i norrønt (Kristoffersen 1996: 129). Akkusativ med infinitiv i eldre norsk kan dermed sies å ha (S)VO som normal leddstilling.

- 7 a ... ath han saa [[Salmundh opnæmdhan]_{Akk} **hoggha**_{Inf} [spærro]_{DO} [ther j theim sama skoghenom]_{VAdv}] – ... *at han så førnevnte Solmund hogge en bjelke der i den samme skogen.* (DN I 793 1445)
- b stooth Wiglæiker vpp ... oc sagde [sigh_{Akk} æi_{SAdv} **wara**_{Inf} [skithnare æn han war]_{Pred}] – *Vigleik stod opp ... og sa at han sjøl ikke var skitnere enn han var.* (DN I 738 1432)

Verbutfyllinger kan imidlertid også stå framfor infinitiven. Dette kan føre til at infinitiven kommer sist i en akkusativ med infinitiv (8a–b). Det er likevel vanskelig å hevde at det er hovedverbet som er flytta til slutt i slike tilfeller, eller at dette skyldes at vi også kan ha en grunnstruktur med (S)OV-leddstilling, for det er også tilfeller der noen verbutfyllinger står framfor infinitiven, mens andre står etter den (9a–b) på samme måte som i norrønt (Kristoffersen 1996: 138–39). Det er derfor mest rimelig å regne med at infinitiven har sin faste plass, og at verbutfyllinger som står framfor den, er flytta dit (pkt. 6–8).

- 8 a en Eilifuer ... sagde [sigh [ængo profue æder skilriki]_{DO} sidarmæir_{VAdv} **venazst**_{Inf}] – *Men Eiliv ... sa at han venta seg ikke noe prov eller bevis seinere.* (DN IV 716 1401)
- b och later jach [howdh boleth ... vskærdath_{Pred} **bliifwa**_{Inf}] – *Og jeg lar hovedgarden ... forbli uminka.* (DN III 818 1451)
- 9 a ... at Byørn badh [hustrw Borgilla [nokat radh]_{DO} **giffua**_{Inf} sig_{IO} [før sten soth]_{VAdv}] – ... *at Bjørn bad sin hustru Borghilde gi seg et råd for steinsmerter.* (DN II 710 1432)
- b ... firir twær kyr ok xx. sem Ræidhar optnæmder kændiz [sik skyldughan_{Pred} **vera**_{Inf} [vaarom herra biskupenom fyrnæmpdom]_{IObj} [j rækinskapp]_{VAdv} ok [firir ymis sakmææle]_{VAdv}]. – ... *for 22 kyr som førnevnte Reidar gjorde kjent at han var skyldig overfor vår førnevnte herre biskopen etter regnskap og for ulike saker.* (DN IV 690 1399)

I den siste firedelen (25,3 %) av akkusativene med infinitiv er det med et hjelpeverb. I 205 tilfeller står hjelpeverbet framfor hovedverbet, mens det er 58 eksempel på motsatt rekkefølge. Dette er trulig på linje med forholda i norrønt, der hovedverbet “regelmæssig” settes etter infinitiven, “men dog ikke sjelden f o r a n” ifølge Nygaard (1905: 361) (jf. også Kri-

stoffersen 1996: 132, 257). Som tab. 1 viser, varierer rekkefølgen på hjelpeverb og hovedverb noe kronologisk, men det er vanskelig å se noe mønster i denne variasjonen.

	1350	1375	1400	1425	1450	1475	1500	Sum
	-74	-99	-24	-49	-74	-99	-24	
Bare hovedverb	65	102	106	160	100	150	92	775
Hjelpeverb + hovedverb	14	19	41	30	42	40	19	205
%	66,7	82,6	80,4	65,2	77,8	88,9	82,6	77,9
Hovedverb + hjelpeverb	7	4	10	16	12	5	4	58
%	33,3	17,4	19,6	34,8	22,2	11,1	17,4	22,1
Sum med hjelpeverb	21	23	51	46	54	45	23	263

Tab. 1. Rekkefølge på hjelpe- og hovedverb

Når hjelpeverbet står framfor hovedverbet, står disse som oftest i kontakt med hverandre (10a). Men det fins noen unntak som har ledd mellom hjelpeverbet og hovedverbet (10b), og disse skal vi se nærmere på nedafor (pkt. 7).

- 10 a En Sighurdr ... saghde [sik **hafua**_{Inf} **gort**_{Hovedv} iardaskipti vidr Æidzsbærghs kirkiu]. – *Men Sigurd ... sa at han hadde gjort jordskifte med Eidsberg kirke.* (DN I 382 1364)
- b sva sagdis hon [**vilia**_{Inf} [ffyrri gudi]_{Vadv} **ansuare**_{Hovedv} som then vitnisburden var saan som hon tha ffram sagde]. – *Så sa hun at hun ville svare for Gud liksom det vitnesbyrdet som hun da sa fram, var sant.* (DN V 812 1458)

Når hjelpeverbet står etter hovedverbet, står disse alltid i kontakt med hverandre:

- 11 a ... hwilka pæninga jach kænнис [mich **vpburit**_{Hovedv} **hafua**_{Inf} af Kætulle ...]. – *... hvilke penger jeg gjør kjent at jeg har mottatt av Kjetil ...* (DN III 849 1461)

- b ok minnes ek [thetta sa **haldet**_{Hovedv} **vara**_{Inf} fore lxx aarom] –
Og jeg husker at dette er holdt slik i 70 år. (DN IV 961 1466)

Uansett om hjelpeverbet står framfor eller etter hovedverbet, er det oftest verbutfyllinger etter disse verba slik som i (10a–b) og (11a–b). I de unn-taka som fins med hovedverbet eller hjelpeverbet sist i akkusativ med infinitiv, skyldes dette enten at det ikke fins noen verbutfylling (12a–b), eller at verbutfyllinga klart er flytta fram (12c–d). Det er altså heller ikke her noe grunnlag for å regne med at et verb er flytta til høggre, eller at vi har en grunnstruktur med OV-leddstilling.

- 12 a [hafwer i]ak loget lat [mek þa **hafwa**_{Inf} **loghet**_{Hovedv}] – *Har jeg løyet, la meg da ha løyet.* (DN III 649 1419)
- b ... vm jordena ... som ... Oddar sagdesz [**køpyt**_{Hovedv} **hafua**_{Inf}],
 – ... *om jorda ... som Odd sa at han hadde kjøpt,* (DN III 594 1409)
- c æn Ellinger adernemder sagdis [**thæt**_{DO/i} ey **vilæ**_{Inf} **sælia**_{Hovedv} t_{DO/i}], – *Men førnevnte Elling sa at han ikke ville selge det.* (DN V 812 1458)
- d Ok af þui at Hallzstæin kændiz æi [**fulkomlægha**_{Vadv/i} sik **stæmfðan**_{Hovedv} **vera**_{Inf} t_{Vadv/i}]... – *Og fordi Hallstein ikke gjorde kjent at han var rett stevna, ...* (DN II 432 1374)

Plasseringa av hovedverbet rett framfor hjelpeverbet i akkusativ med infinitiv tilsvarende den rekkefølgen på hovedverbet og et hjelpeverb som vi av og til finner i finite setninger med to hjelpeverb i norrønt (13a) og mellomnorsk (13b). Faarlund (2004: 162–63) ser denne rekkefølgen på hoved- og hjelpeverb som en rest av tidligere OV-leddstilling som har blitt reanalysert etter at OV-leddstillinga ikke lenger var produktiv. Han meiner at kombinasjonen av foranstilt hovedverb og etterfølgende hjelpeverb som følge av dette oppfører seg som ett syntaktisk ord, og at dette er grunnen til at det ikke kan stå noe mellom disse verba. Med denne analysen kan vi framstille strukturen til verbfrasen i akkusativ med infinitiv i f.eks. (11a) som i fig. 3 nedafor.

- 13 a ... þvi er þu vilt_{FinV} **spurt**_{Hovedv} **hafa**_{Hjelpev} – ... *det som du vil ha spurt (om).* (Kgs. s. 3)
- b ok hafde_{FinV} æy [**omagat** eder **akert**]_{Hovedv} **werit**_{Hjelpev} aff

nokrom manne – *Og (det) hadde ikke vært kritisert eller påklagd av noen mann.* (DN X 207 1452)

I 35 av akkusativene med infinitiv med uttrykt infinitiv er det også med et setningsadverb. De aller fleste av disse har setningsadverbet framfor infinitiven (14a–c). Det er bare fire eksempel med infinitiven framfor setningsadverbet (15a–b). Som det framgår av tab. 2, er begge leddfølgene nokså jamt spredt utover mellomnorsk tid.

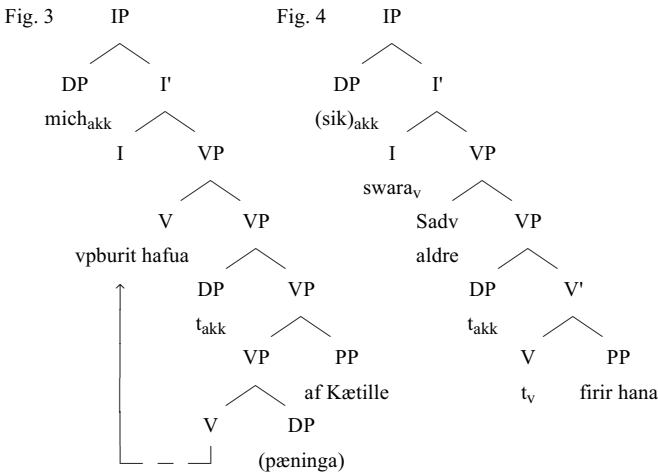
- 14 a en Jon suarade ok kwaz [**æighi**_{Sadv} **wita**_{Inf} huat barn lifdi æftir Haluard ...] – *Men Jon svarte og sa at han ikke visste om det levde barn etter Hallvard ...* (DN III 565 1403)
- b ok sagdhez [**æi**_{Sadv} **wilia**_{Inf} **sleppa**_{Hovedv} þeim teighum ...] – *Og (de) sa at de ikke ville gi slipp på de teigene ...* (DN I 675 1421)
- c swa kænnis jak [mik **ok**_{Sadv} **opwrit**_{Hovedv} **haffwa**_{Inf} the for^{de} firæ marc ...], – *Så gjør jeg kjent at jeg også har mottatt de førnevnte fire mark ...* – (DN III 957 1487)
- 15 a swaradhe þa Elsæbø oc sagde [**swara**_{Inf} **aldre**_{Sadv} firir [hana]] – *Da svarte Elsebø og sa at (hun) svarte aldri for den.* (DN IV 747 1405)
- b sagdes tha the [**afwa**_{Inf} **aldry**_{Sadv} annat **hort**_{Hovedv} aff fonno], – *Da sa de at de hadde aldri hørt anna fra gammalt av.* (DN III 1047 1510)

	1350	1375	1400	1425	1450	1475	1500	Sum
	-74	-99	-24	-49	-74	-99	-24	
Setningsadv. + infinitiv	4	5	8	6	2	5	1	31
Infinitiv + setningsadv.		1	1	1			1	4

Tab. 2. Rekkefølge på infinitiv og setningsadverb

Den vanligste rekkefølgen med setningsadverbet framfor infinitiven er samme rekkefølge som Kristoffersen (1996: 130, 257) fant i sitt norrøne materiale. Der er det imidlertid eksempel på at setningsadverbet står framfor ikke bare infinitiven, men også framfor akkusativleddet, noe som vi ikke finner i dette mellomnorske materialet.

Når setningsadverbet står framfor infinitiven, kan vi gå ut fra at infinitiven fortsatt står på sin plass i verbfrasen slik det er vist med den grunnleggende setningsstrukturen i fig. 1b ovafor. Unntaka med infinitiven framfor setningsadverbet kan vi se som resultat av ei flytting av infinitiven til kjerneposisjonen i IP. Som illustrasjon av dette er strukturen til akkusativ med infinitiv i (15a) vist i fig. 4 nedafor.

Rekkefølgen med setningsadverbet framfor infinitiven tilsvarende plasseringa av setningsadverb framfor finitt verb i leddsetninger i moderne norsk. Denne leddsetningsleddstillinga har vært forklart med at moderne norsk mangler person- og tallbøying, og at verbet derfor ikke trenger å flytte til I-posisjonen for å få disse trekka (se f.eks. Holmberg og Platzack 1995: 75–77). Siden infinitiven i akkusativ med infinitiv er ubøyd, skulle vi kunne forklare manglende flytting til I-posisjonen på samme måte.

Den motsatte rekkefølgen med infinitiven framfor setningsadverbet tilsvarende plasseringa av finitt verb framfor setningsadverb i leddsetninger i norrønt og til dels også i mellomnorsk (se Vittersø 2004). Denne leddstillinga har vært forklart med at verbet flytter til I-posisjonen for å få person- og tallbøying, men dette kan ikke forklare hvorfor den ubøyd infinitiven i akkusativ med infinitiv flytter. Tilsvarende flytting av en infinitiv til I-posisjonen framfor et setningsadverb har vi imidlertid i norrønt i infinitte setninger (16), dvs. kontrollkonstruksjoner der infinitiven har et abstrakt pronomen PRO som subjekt og dette

pronomenet blir “kontrollert” av og dermed får sitt innhold fra et koreferensielt ledd i den overordna setningen (Faarlund 2004: 271).

- 16   Ðat byriar oc [hverium manne]_i [at_{Su} PRO_i vera_{Inf} eigi_{Sadv} bacmalogr] ... – *Det sømmer seg også for enhver å ikke være baktalende ...* (Hom. s. 37)

4 Infinitivmerke og verbalpartikler

Infinitivmerket *at* ‘å’ fins ved 65 infinitiver i dette materialet, og det står praktisk talt alltid rett framfor infinitiven uansett om denne kommer først i en akkusativ med infinitiv (17a) eller står lenger bak (17b–c). Det er dermed godt grunnlag for å regne infinitivmerket som klitikon til infinitiven og ikke som subjunksjon.

- 17 a   nw efther for^{de} Oloffs Lawrensdotter hermynggh som hwn sagdes [adh høre_{Inf} aff syn wermodher Helge Rolssdotter ...] – *Men etter førnevnte Olov Lavransdatters utsagn som hun sa at hun hørte av si svigermor Helga Rolvsdatter ...* (DN I 1055 1519)
- b   ... at swa hørde han [Hælg hæ fadur sin at segia_{Inf} at firsagder gardar atto allær bugongo ...] – *... at så hørte han Helge, far sin, si at førnevnte gardar eide alle buhager ...* (I 657 1418)
- c   ... at han hørði aldræ [fadur sin annet at sæighiæ_{Inf}] – *... at han hørte aldri faren sin si noe annet.* (DN I 565 1398)

Infinitivmerket kan naturligvis også stå framfor en infinitiv som er hjelpeverb:

- 18   kennedz ieg Halle [ad hawa_{Inf} vpbored_{Hovedv} ffyrste pening och øffste ...] – *Jeg, Halle, gjør kjent at jeg har mottatt første og siste penge ...* (DN I 1031 1511)

Det er bare to unntak der infinitivmerket og infinitiven er skilt fra hverandre. I det ene tilfellet er det et verbaladverbial, akkusativleddet og hovedverbet som står mellom infinitivmerket og infinitiven (19a). Her er det mulig at infinitivmerket egentlig skulle ha innleda en finitt leddsetning som subjunksjon, men at denne leddsetningen i stedet har

blitt til en akkusativ med infinitiv ved en anakoluti. (Se mer om denne setningen som (47) i pkt. 8.) I det andre tilfellet er det en verbalpartikkel som står mellom infinitivmerket og infinitiven (19b). Som vi straks skal se, kan slike verbalpartikler også ses på som klitisert til verbet.

- 19 a kænнис jach ... [**at** [meth wiliæ och beradheno modho]_{Vadv} mik_{Akk} saalt_{Hovedv} **hafua**_{Inf} ... Sigurde Jonnsoni eth gotz ...]. – *Jeg gjør kjent ... at med vilje og velberådd hu har jeg solgt ... Sigurd Jonsson et gods ...* (DN III 697 1428)
- b kendis och fornepdum Stenw [**ath wp hawæ**_{Inf} borath iiii mark guls ...] – *Førnevnte Steinulf gjorde også kjent at han hadde mottatt 4 mark gull ...* (DN I 887 1467)

En verbalpartikkel kan stå som sjølstendig ord i finitte setninger (20a), og dette finner vi også eksempel på i akkusativ med infinitiv (20b).

- 20 a oc Bierghulfuer bar_{FinV} **vp** af Tova adernemdom xiiij merker gilda ... – *Og Bergulv mottok 13 fullgode mark av førnevnte Tove ...* (DN I 740 1432)
- b vttan vj stykkor kledhis oc xv fampna langth neth saghdhis hon [hafua_{Inf} boreth_{Hovedv} **vpp** af honom]. – *Men 6 stykker klede og 15 favner langt nett sa hun at hun hadde mottatt av ham.* (DN IV 842 1430)

I finitte setninger med både finitt og infinitt verb plasseres en verbalpartikkel gjerne framfor det infinitte hoved verbet (21a–b) (jf. Faarlund 2004: 163). På samme måte plasseres en slik partikkel svært ofte framfor hoved verbet i akkusativ med infinitiv med både hjelpe- og hovedverb uansett om hoved verbet står etter (22a–b) eller framfor (22c–d) hjelpeverbet. En verbalpartikkel med slik plassering må kunne regnes som klitisert til det etterfølgende hoved verbet uansett om den er sammenskrevet med dette som et prefiks som i (21a) og (22a, c) eller står atskilt fra verbet som i (21b) og (22b, d).

- 21 a jtem kendis oc optnembder Torder ... [at han hafde_{FinV} **vp**borit_{Hovedv} ... fœrstæ penning oc œfstæ ...]. – *Likeledes gjorde førnevnte Tord også kjent ... at han hadde mottatt ... første og siste penning ...* (DN XI 201 1455)

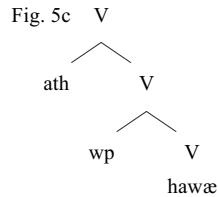
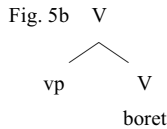
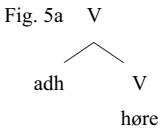
- b kændæz en þaa optnæmdar Gudbrandar ... [at han hafdæ_{FinV} **vpp** borit_{Hovedv} fyrsta pæningh ok æfsta ...]. – *Dessuten gjorde da førnevnte Gudbrand kjent ... at han hadde mottatt første og siste penning ...* (DN V 327 1382)
- 22 a kendez ok Grimær oftnæmdær [hafwa_{Inf} **vp**boret_{Hovedv} fyrstæ pening ok øfstæ ...]. – *Førnevnte Grim gjorde også kjent at han hadde mottatt første og siste penning ...* (DN III 654 1421)
- b jtem kennes jech oc [hafua_{Inf} **wp** boret_{Hovedv} fyrsta pening oc øfsta ...]. – *Likeledes gjør jeg også kjent at jeg har mottatt første og siste penning ...* (DN IV 956 1465)
- c ok kænнис iak [mik **vp**boret_{Hovedv} hafua_{Inf} the for^{da} pæninga ...]. – *Og jeg gjør kjent at jeg har mottatt de førnevnte pengene ...* (DN V 582 1427)
- d kiendidz ok optnemdar Olafuar [**vp** boret_{Hovedv} hafua_{Inf} ... fyrsto pening ok øfsta ...]. – *Førnevnte Olav gjorde også kjent at han hadde mottatt ... første og siste penning ...* (DN I 550 1395)

Det ser ut til å være mer sjelden at en verbalpartikkel står rett framfor et finitt hovedverb, men det fins eksempel på dette (23). Dermed er det ikke så overraskende at vi også kan finne en verbalpartikkel framfor en infinitiv som er eneste verb i akkusativ med infinitiv (24a). Dette forekommer også i norrønt som følge av framflytting av partikkelen ifølge Kristoffersen (1996: 131). Dessuten står ikke så sjelden en slik partikkel framfor en infinitiv som er hjelpeverb og står sammen med et hovedverb i akkusativ med infinitiv (24b). Mens det er uproblematisk å regne verbalpartikkelen som klitisert til slike hovedverb, er det muligens verre når den står framfor et hjelpeverb. Jeg har likevel tillatt meg å se på verbalpartikkelen som et klitikon også til et hjelpeverb i slike tilfeller. Plasseringa av verbalpartikkel framfor hjelpeverb kan vi trulig regne som analogisk etter den vanlige plasseringa framfor hovedverb.

- 23 ... þet [Eriker brodher þeræ **vp** baar_{FinV}], – ... *det (som) Eirik, broren deres, mottok.* (DN I 723 1429)
- 24 a ... er erligen man ok vælboren Swale Reimar. lææt [**vp** læsa_{Inf}. twæggi konunga bref]. – ... *da ærlige og velbårne mann Swale Reimar lot (noen) lese opp to kongebrev.* (DN I 630 1411)

- b ok kennis iek [mek vp haffwa_{Inf} boret_{Hovedv} hwan pæningh aff herræ Pædre ...]. – *Og jeg gjør kjent at jeg har mottatt hver penning av herre Peter ...* (DN V 895 1475)

Et infinitivmerke og en preverbal partikkel som er klitisert til verbet, kan sies å være adjungert til verbet slik det er vist med eksempel fra (17a) og (22a) i henholdsvis fig. 5a og fig. 5b (jf. Platzack 1998: 45). Når vi har både infinitivmerke og en partikkel framfor infinitiven som i (19b), får vi strukturen i fig. 5c.

5 Akkusativleddet

Det er en relativt begrensa andel av akkusativene med infinitiv som viser plasseringa til akkusativleddet, for mange slike konstruksjoner har reflektivt suffiks på verbet i den overordna setningen i stedet for et akkusativledd (se (3b) i pkt.1), mangler uttrykt akkusativledd (25a) eller har akkusativleddet og resten av infinitivkonstruksjonen skilt fra hverandre (25b).

- 25 a en Symon swarade [_{__}Akk jngen skuld haffue_{Inf} j ther] – *Men Simon svarte at (han) ikke hadde noen skyld i dette.* (DN I 1002 1500)
- b **jngæn**_i høy(r)de han [_tAkk/i kæra_{Inf} þa a annan vm þa morkinæ]. – *Ingen hørte han da kreve en annen om den marka.* (DN I 657 1418)

I bortimot halvparten av de aktuelle eksempla står akkusativleddet rett framfor infinitiven (26a) (199 setninger). I hoveddelen av de øvrige eksempla står akkusativleddet også framfor infinitiven, men er skilt fra den av ett eller flere (26b–c) ledd (172 setninger). Plasseringa av akkusativleddet er i de fleste av disse tilfellene i samsvar med grunnstrukturen der dette leddet er flytta til spesifikatorposisjonen i IP (pkt.

2). Dermed kommer akkusativleddet framfor setningsadverb (26b) eller verbaladverbial (26c) som er venstreadjungert til øverste VP. Vi skal seinere gå nøyere inn på hva slags ledd som kan stå mellom akkusativleddet og infinitiven (pkt. 6), og da skal vi også beskrive slik plassering av andre ledd enn adverbial, f.eks. objekt som i (26c).

- 26 a ok aldhri hørðhe hvn [**presthē**_{Akk} **taghe**_{Inf} ther meræ lanskildh vdh aff], – *Og aldri hørte hun presten ta mer landskyld derfra.* (DN I 931 1481)
- b ... hwilkit før^d her Henrech sagde [**segh**_{Akk} ey_{Sadv} **hawe**_{Inf} giort] ... – *... noe som førnevnte herr Henrik sa at han ikke hadde gjort, ...* (DN V 966 1494)
- c æn Thronder sagde [**sik**_{Akk} nw_{Vadv} [ytermeir proff]_{DO} **haffuæ**_{Inf} æn han tha haffdhe] – *Men Trond sa at han nå hadde mer bevis enn han hadde da.* (DN IV 878 1440)

Sjøl om det er absolutt vanligst at akkusativleddet står framfor infinitiven i akkusativ med infinitiv, er det en del tilfeller der vi finner vi akkusativleddet etter infinitiven, nærmere bestemt i 41 (10,0 %) av de relevante eksempla i dette mellomnorske materialet. Til sammenlikning har Kristoffersen (1996: 128–29, 257) funnet etterstilt akkusativledd i tre av sine 50 norrøne eksempel på akkusativ med infinitiv. Nygaard (1905: 360–61) ser ut til å knytte plasseringa av akkusativleddet etter infinitiven i norrønt til at andre typer ledd settes framfor infinitiven. I mange tilfeller virker det imidlertid mer rimelig å forklare plasseringa av akkusativleddet etter infinitiven med hva slags verb det er snakk om. (Merk at det her er snakk om akkusativledd som står etter infinitiven og dermed får andre ledd framfor seg, mens vi i pkt. 8 skal se på tilfeller der akkusativleddet står framfor infinitiven, men likevel har andre ledd framfor seg.)

Akkusativleddet kommer nemlig etter infinitiven i akkusativ med infinitiv for det første ved uakkusativt og passivt verb og usjølstendig verb med predikativ, for det andre ved ekstraponert setningsforma akkusativledd og for det tredje i noen tilfeller ved aktivt transitivt verb. Dette er omtrent samme situasjon som Alving (1918) har funnet i fornsvensk. Ifølge Alving (1918: 16) er denne plasseringa av akkusativleddet “en ganske livskraftig ordföljdstyp” på 1300- og 1400-tallet, mens den er sjelden på 1500- og 1600-tallet.

Før vi ser eksempel på dette, kan det nevnes at vi kan ha tilsvarende plassering av subjektet i finite setninger i norrønt og mellomnorsk (Faarlund 2004: 196–97, 223–24, 240; Mørck 2009: 64–68, 70–77). Jamfør disse mellomnorske eksempla med subjektet etter det infinitte hoved verbet med uakkusativt og passivt verb og usjølstendig verb med predikativ (27a–c), med ekstraponert setningsforma subjekt (27d) og med aktivt transitivt verb (27e):

- 27 a skal ok standa_{Hovedv} [**allar saatmale ok ol skipti ...**]_S. – *Alle forlika og alle skiftene ... skal også stå ved lag.* (DN III 421 1379)
- b ... tha skulo ther leggiatz_{Hovedv} til [**iiij kyr**]_S – *... så skal det der legges til tre kuer.* (DN I 876 1466)
- c hui erro [sua jlla]_{Pred} vorner_{Hovedv} [**fötana þiner**]_S. – *Hvorfor har føttene dine blitt så ille?* (DN XI 142 1424)
- d fire oss er komet_{Hovedv} [**at missæmia er ... vpuaxen ...**]_S – *Det har kommet oss for øre at en uenighet er oppstått ...* (DN I 593 1404)
- e en [lausa godz ...]_{DO-del} skal æiga_{Hovedv} [siin þridiungh]_{DO-del} [**hvar þeiræ fyrnemdir ...**]_S. – *Men av lausøret ... skal hver av de førnevnte ... eie sin tredel.* (DN IV 696 1399)

I de fleste tilfellene der akkusativleddet står etter infinitiven, er infinitiven et uakkusativt verb (30 setninger), og som de to eksempla i (28a–b) viser, er det snakk om nokså formelmessige uttrykk. Akkusativledd som står etter infinitiven, kommer vanligvis rett etter den, og de eneste unntaka fra dette er tre av disse konstruksjonene med uakkusativt verb som har et kort adverb mellom infinitiven og akkusativleddet.

- 28 a En fyrnæpder Eiriker Sigurdzson let þer ok [þa_{Vadv} **ganga**_{Inf} [**twæggia manna vitni**]_{Akk} firir meer ...] – *Men førnevnte Eirik Sigurdsson lot der også da to menns vitnesbyrd legges fram for meg ...* (DN III 458 1384)
- b ... er Baarder Þrondason leet [**ganga**_{Inf} þer_{Vadv} [**tuæggia manna vithni ...**]_{Akk}] – *... da Bård Trondsson lot to menns vitnesbyrd legges fram der ...* (DN III 425 1380)

Videre kommer som sagt akkusativleddet etter infinitiven i noen tilfeller

med passivt verb (2 setninger) (29a) eller det usjølstendige verbet *vera* 'være' med adjektivisk predikativ (1 setning) (29b).

- 29 a Ok til sannynde her vm hafuer ek latet [**hænges**_{Inf} [**mit jncigle**]_{Akk} firir þettæ bref] – Og til bekreftelse på dette har jeg latt mitt segl bli hengt på dette brevet. (DN V 486 1412)
- b ... at þu later [**wera**_{Inf} [**jordh Ogmunda Gautasonar ...**]_{Akk} ohindrada otalmada oc orørda ...]. – ... at du lar jorda til Ogmund Gautesson ... være uhindra, uminka og urørt ... (DN I 491 1384)

Ved uakkusativt eller passivt verb kan vi gå ut fra at akkusativleddet etter infinitiven står på sin opphavlige plass, dvs. på en objekts plass som komplement i verbfrasen (jf. Faarlund 2004: 196–97; Platzack 1986 b: 97; 1998: 116–18). Ved *vera* er det på liknende måte ved at akkusativleddet står etter infinitiven som spesifikator i en AP med det predikative adjektivet (jf. Faarlund 2004: 206; Platzack 1998: 122–23). De relevante delene av strukturene for (28a) med uakkusativt verb, (29a) med passivt verb og (29b) med *vera* og predikativ er vist i fig. 6a–c.

Fig. 6a VP

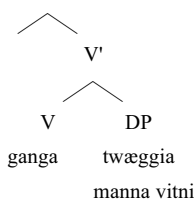

Fig. 6b VP

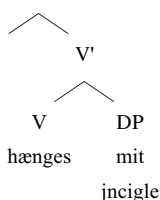
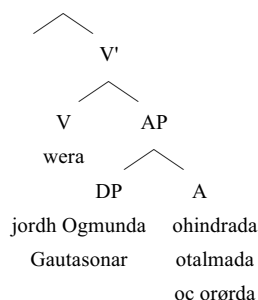

Fig. 6c VP

Det ene av de to eksempla på akkusativ med infinitiv med passivt verb er det eneste eksemplet med akkusativleddet etter infinitiven som har både hjelpe- og hovedverb (30), og som dette eksemplet viser, står akkusativleddet da bak hoved verbet. Her kan vi også gå ut fra akkusativleddet står på en objekts plass, men det ser ut til at dette leddet, som svarer til et direkte objekt i aktiv, står på plassen for indirekte objekt, mens det indirekte objektet ser ut til å stå på plassen for direkte objekt, slik det er vist i fig. 7 nedafor. Rekkefølgen på direkte og indirekte objekt

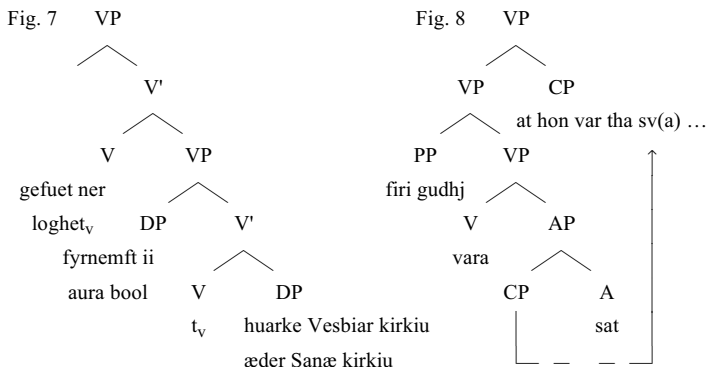
er ikke fast i norrønt og mellomnorsk slik som i moderne norsk (Faarlund 2004: 165; Mørck 1998: 374–76), og uten å problematisere dette vil jeg her bare gå ut fra at de to objektstypene kan stå både som spesifikator og komplement i den nedre verbfrasen.

- 30 ... at þæir vistu [aldrighi_{Sadv} vera_{Inf} [gefuet *ner loghet]_{Hovedv} [fyrnemft ii aura boll]_{Akk} [huarke Vesbiar kirkiu æder Sanæ kirkiu]_{IO}], – ... *at de visste aldri at førnevnte to øres bol var gitt eller lagt verken til Vestbø kirke eller Sande kirke.* (DN III 360 1368)

Plasseringa av akkusativleddet etter et uakkusativt eller passivt verb er den samme som for det potensielle subjektet i presenteringssetninger og for objektet i upersonlige passivsetninger i moderne norsk, men der må disse ledda være indefinitte (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 833–37, 845–47. Som Platzack (1986 b: 100–04) peker på, gjelder ikke denne restriksjonen for etterstilt akkusativledd i akkusativ med infinitiv i fornsvensk, og som eksempla ovafor viser, kan en også i mellomnorsk ha et definittt akkusativledd etter infinitiven.

I ei lita gruppe på seks eksempel er det også enten passivt verb eller *vera* med predikativ i akkusativ med infinitiv. Jeg har likevel holdt disse for seg sjøl fordi akkusativleddet her er en leddsetning og derfor naturlig kan ses på som ekstraponert (31a–b). Fire av disse setningene er for øvrig som formelen i det siste av disse eksempla. I samsvar med Faarlund (2004: 196) har jeg regna slike ekstraponerte ledd som høgreadjungert til VP slik det er vist for (31b) i fig. 8. (Jeg har gått ut fra at preposisjonsfrasen er adjungert til VP over hovedverbsfrasen, og at den ikke er flytta, mens predikativten må være flytta framfor infinitiven.)

- 31 a iak hørde [seyes_{Inf/Pass} [ath Hans Krwko vilde thet amake]_{Akk}]. – *Jeg hørte sies at Hans Kroke ville gjøre krav på det.* (DN I 1048 1516)
- b Jtem veet æk oc [[firi gudhj]_{Vadv} sat_{Pred} vara_{Inf} [at hon var tha sv(a) fullelegha j sinom vismonom som ...]_{Akk}] – *Likeledes veit jeg også at det for Gud er sant at hun var da så fullstendig ved sine sanser som ...* (DN V 758 1449)

I de siste to tilfellene med akkusativleddet etter infinitiven i akkusativ med infinitiv er infinitiven et aktivt transitivt verb:

- 32 a þa hørðhe ek [segia_{Inf} [Orm bonda]_{Akk} ... at kanunkarner hafdo ...] – *Da hørte jeg Orm bonde si ... at kannikene hadde ...* (DN V 694 1440?)
- b komo ... Asle Olafssun ... ok leth [sueria_{Inf} [ii skilrikæ vatto ...]_{Akk}] – *Asle Olavsson kom ... og lot 2 pålitelige vitner ... sverge.* (DN II 448 1377)

I samband med en finitt setning med subjektet etter et aktivt transitivt infinitt hovedverb (33) har Faarlund (2004: 197) antyda som en mulighet “that the immediate postverbal position is available for subjects in general, given the appropriate pragmatic or discourse-functional conditions”. I så fall har vi en struktur for (32a) som vist i fig. 9a, der akkusativleddet står på det som normalt er plassen for indirekte objekt som spesifikator i nederste VP, og verbet som vanlig ikke er flytta lenger enn fra den nedre til den øvre verbfrasen.

- 33 skal uið þui taka_{Hovedv} styrismaðr_S þan tima er leiðangr er úti. – *Det skal styrmannen ta imot den tida som leidangen er ute.* (ML s. 40)

Innafor en modell der akkusativ med infinitiv er regna som en CP (jf. pkt. 2), forklarer Platzack (1986 b: 104–06) plasseringa av akkusativleddet etter en transitiv infinitiv med at infinitiven er flytta forbi

akkusativleddet. Om vi overfører denne tankegangen til en analyse av akkusativ med infinitiv som IP, kan vi gå ut fra at akkusativleddet fortsatt står på sin opphavlige plass som spesifikator i øverste VP, men må regne med at infinitiven er flytta ikke bare fra nederste til øverste verbfrase, men også videre til I-posisjonen, se fig. 9b. Dette er kanskje den rimeligste analysen siden akkusativleddet da står på en vanlig subjekts-plass. (For å tydeliggjøre forskjellen på disse to analysene, er unødvendige forgreininger skåret bort.)

Fig. 9a IP

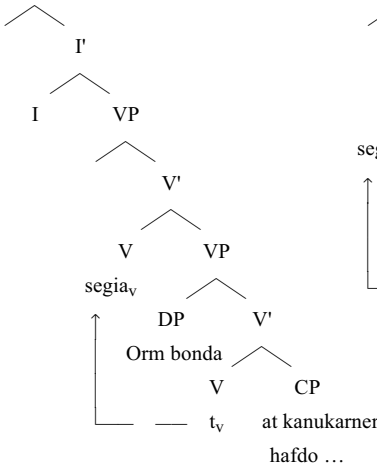
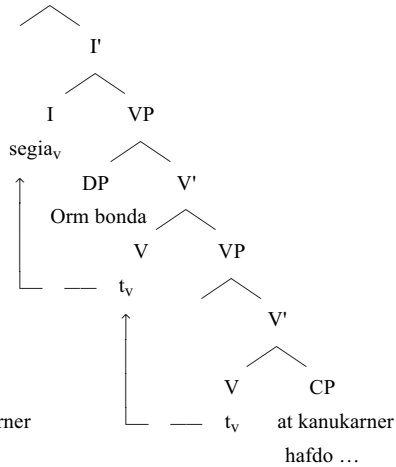

Fig. 9b IP

Om vi regner med at infinitiven kan være flytta til IP også i tilfeller der dette ikke er synlig ved at den har kommet framfor et setningsadverb (som i pkt. 3), kan vi i prinsippet også en del andre ganger forklare plasseringa av akkusativleddet etter infinitiven i akkusativ med infinitiv på samme måte. Det gjelder f.eks. i (29a), der det er mulig å si at akkusativleddet er flytta fra objektsposisjonen til spesifikatorposisjonen i VP, og at den passive infinitiven er flytta til IP forbi subjektet, jf. fig. 10a. Slik verbflytting kan også forklare at den uakkusative infinitiven kommer framfor et adverb slik som i (28b), jf. fig. 10b. Det er imidlertid tydelig at infinitiven ikke flytter til IP når den kommer etter et adverb som i (28a) og (30).

Fig. 10a IP

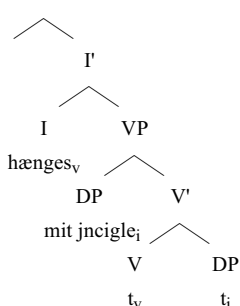
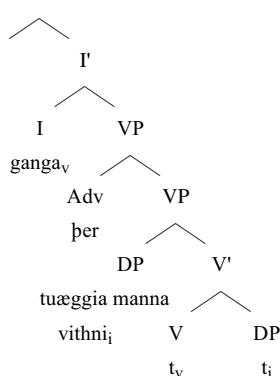

Fig. 10b IP

Plasseringa av akkusativleddet etter et transitivt aktivt verb er bare unn-takstilfeller, for det vanlige er som i bl.a. (26a–c) at akkusativledd står framfor en slik infinitiv. Når det gjelder de andre verbtypene med etterstilt akkusativledd, kan det her skytes inn at akkusativleddet også kan stå framfor et uakkusativt verb (34a), et passivt verb (34b) og det usjøl-stendige verbet *vera* med predikativ (34c) i akkusativ med infinitiv. Setningsforma akkusativledd står derimot alltid bak i akkusativ med infinitiv.

- 34 a ... ath thee lothæ [[**Swenungh Aslaksson**]_{Akk} **liggæ**_{Inf} i kirkæ garden iij aar ...] – ... *at de lot Sveinung Aslaksson ligge på kirkegården 3 år ...* (DN I 975 1492)
- b oc thy withom wi [**han**_{Akk} **orsakan wara**_{Inf}]. – *Og derfor veit vi at han er blitt funnet uskyldig.* (DN III 735 1436)
- c oc sagde [**sigh**_{Akk} æi_{Sadv} **wara**_{Inf} skithnare æn han war] – *Og (han) sa at han ikke var skitnere enn han var.* (DN I 728 1432)

Nygaard (1905: 360) påpeker at det er særlig etter *låta* 'la' at akkusativleddet kommer etter infinitiven i akkusativ med infinitiv i norrønt. Som tab. 3 viser, gjelder dette også for mellomnorsk. Alving (1918: 6–9, 24–26) har funnet samme forhold i fornsvensk og oppgir at akkusativleddet der kommer etter infinitiven i drøyt 60 % av tilfellene etter *låta* og snaut 40 % av tilfellene etter andre verb, og han sier samtidig at vi etter *låta* ofte finner infinitiver som *fara*, *gå*, *falla*, *komma*, *ligg(i)a* og *löpa*, altså uakkusative verb. I det mellomnorske materialet er det 29

ENDRE MØRCK

av de 32 setningene med akkusativ med infinitiv etter *låta* med akkusativleddet etter infinitiven som inneholder et slikt uakkusativt verb, og det kan være en del av forklaringa på at akkusativleddet så ofte står etter infinitiven etter *låta*.

	Etter <i>låta</i>		Etter andre verb		Etter alle verb	
Akk. framfor inf.	40	55,6 %	331	97,4 %	371	90,0 %
Akk. etter inf.	32	44,4 %	9	2,6 %	41	10,0 %
Sum	72	100,0 %	340	100,0 %	412	100,0 %

Tab. 3. Rekkefølge på akkusativledd og infinitiv

Som tab. 4 viser, blir det i løpet av mellomnorsk tid vanligere å plassere akkusativleddet rett framfor infinitiven. Derimot ser det ut til å bli noe mindre vanlig å ha ledd mellom akkusativleddet og infinitiven og klart mindre vanlig å ha akkusativleddet etter infinitiven.

	1350	1375	1400	1425	1450	1475	1500	Sum
	-74	-99	-24	-49	-74	-99	-24	
1. ledd framfor inf.	14	19	18	34	32	58	24	199
%	35,0	35,2	38,3	34,3	62,7	70,7	61,5	48,3
2. ledd framfor inf.	4	19	13	28	7	11	10	92
3. ledd framfor inf.	7	7	9	25	11	8	1	68
4. ledd framfor inf.	2		1	4	1	2	2	12
Sum 2., 3., 4. ledd	13	26	23	57	19	21	13	172
%	32,5	48,1	48,9	57,6	37,3	25,6	33,3	41,7
Etter infinitiven	13	9	6	8		3	2	41
%	32,5	16,7	12,8	8,1		3,7	5,1	10,0
Sum	40	54	47	99	51	82	39	412

Tab. 4. Plassering av akkusativleddet

Nedafør skal vi nytte akkusativledd som står framfor infinitiven som grensemarkør og se på hva slags ledd vi finner mellom akkusativleddet og infinitiven og framfor akkusativleddet (pluss mellom hjelpe- og hoved verbet). Med denne beskrivelsen regner jeg med at vi også får med oss de mulige leddplasseringene som vi har framfor infinitiven når det ikke står noe akkusativledd der, og jeg kommer derfor ikke til å ta for meg slike tilfeller spesielt.

6 Ledd mellom akkusativleddet og infinitiven

Når vi skal ta for oss ledda som står mellom akkusativleddet og infinitiven, kan vi se bort fra hovedverb som er plassert framfor et hjelpeverb og dermed kommer mellom akkusativleddet og infinitiven (28 setninger) (35a), og infinitivmerke (26 setninger) (35b) og verbalpartikler (14 setninger) (35c) med slik plassering, for disse er alt behandla (pkt. 3 og 4).

- 35 a ... at ... Hakon Amunde sun ... saghde [sik_{Akk} stemft haua_{Inf} Arne Þorbiernesyni...] – ... at ... *Håkon Amundsson ... sa at han hadde stevna Arne Torbjørnsson ...* (DN III 496 1391)
- b och hørde jeg aldre [[ffor^{dan} Torer]_{Akk} ad kanne_{Inf} seg ther vt om kring ffordh deile ...] – *Og jeg hørte aldri førnevnte Tore tilegne seg der omkring førnevnte skillemerke ...* (DN V 1030 1520)
- c ok saghde þa Jfuær [sæk_{Akk} vp hafua_{Inf} boræt ... huarn pænnigh ...]. – *Og Ivar sa da at han hadde mottatt ... hver penning ...* (DN I 468 1381)

Hva slags ledd og leddkombinasjoner som ellers fins mellom akkusativleddet og infinitiven, er vist i tab. 5.

Som vi alt har sett under omtalen av grunnstrukturen for akkusativ med infinitiv (pkt. 2) og av plasseringa til verba i denne konstruksjonen (pkt. 3), kan det stå setningsadverb mellom akkusativleddet og infinitiven (36a). Om vi går ut fra at setningsadverb har en fast plass, og at vi dermed kan beskrive plasseringa av andre ledd i forhold til slike adverb, ser vi for det første at det kan stå et objekt aleine (36b) eller et objekt sammen med verbaladverbial (36c) framfor setningsadverbet, og for det andre at det kan stå et objekt og et verbaladverbial etter setningsadverbet (36d). (Se mer om (36b) som (46b) i pkt. 7.)

Ett ledd		To ledd		Tre ledd	
Ledd	Antall	Ledd	Antall	Ledd	Antall
SAdv	8			SAdv – DObj – VAdv	1
VAdv	30	VAdv – VAdv	15		
		VAdv – DObj	3	VAdv – DObj – VAdv	1
		VAdv – Pred	25	VAdv – IObj – Pred	1
DObj	18	DObj – SAdv	1	DObj – VAdv – SAdv	1
		DObj – VAdv	6		
IObj	1	IObj – VAdv	1		
		IObj – DObj	1		
		IObj – Pred	6		
Pred	10	Pred – IObj	1		

Tab. 5. Ledd mellom akkusativledd og infinitiv (utenom foranstilt hovedverb, infinitivsmærke og verbalpartikkel)

- 36 a ... firir þui at oftnæmfder Jokæll sagde [sik_{Akk} æi_{Sadv} fenget hafua_{Inf} hæst þæn ...]. – ... fordi førnevnte Jokjell sa at han ikke hadde fått den besten ... (DN V 266 1371)
- b En Alfuer fyrnemder sagde samstundis [sik_{Akk} thet_{DO} gerna_{Sadv} wilia_{Inf} vnna ...] – Men førnevnte Alv sa samtidig at han gjerne ville unne det ... (DN V 593 1430)
- c Thi bede wij [[alle oc serdelis wor kereste nodigæ herres wmbwdzmen]_{Akk} henne_{DO} [her vt offwer]_{Vadv} ey_{Sadv} hindre_{Inf} ...]. – Derfor ber vi alle og særlig vår kjæreste herres ombudsmenn ikke hindre henne utover dette ... (DN I 1020 1506)
- d oc saghde [sigh_{Akk} eighe_{Sadv} emfne_{DO} til_{Vadv} hafwa_{Inf}]. – Og (han) sa at han ikke hadde evne til (dette). (DN IV 881 1441)

Plasseringa av verbaladverbial framfor setningsadverbet (36c) er allerede beskrevet som adjungering til VP liksom adjungering av setningsadverb (jf. omtalen av dette eksemplet som (6a) og fig. 2a ovafor i pkt. 2). Det som vi ennå ikke har behandla, er objekt mellom subjektet og et setnings-

adverb (36b–c) og objekt og etterfølgende verbaladverbial etter setningsadverbet (36d).

Et objekt kan komme mellom subjektet og setningsadverbet i finitte setninger ved objektsframflytting, og jeg skal her gå ut fra slik flytting også kan skje i akkusativ med infinitiv. Siden objektet her må være flytta forbi et verb, er det snakk om “scrambling”, om vi følger Höskuldur Thráinsson (2001: 149–58). Faarlund (2004: 161) nevner denne objekts-plasseringa i finitte setninger, men ser ikke ut til å gi noen strukturell beskrivelse av den. Jeg har derfor valgt å regne slike objekt som adjungert til VP i samsvar med Haugan (2001: 208–44). For den relevante delen av akkusativ med infinitiv i (36b) får vi da strukturen i fig. 11a (med flytting av akkusativleddet til IP, som er utelatt her).

Når det gjelder objekt og andre verbutyffyllinger som står mellom et setningsadverb og den etterfølgende infinitiven, er det grunn til å regne med at de er flytta dit i eldre norsk, jf. den grundige drøftinga av SOV-leddstilling hos Haugan (2001: 13–45). Faarlund (2004: 161) meiner at objektet i slike tilfeller er venstreadjungert til V', men det er verre å si hvor et framflytta adverbial skal sies å stå. Jeg vil derfor her også følge Haugan (s.st.) og regne slike objekt som adjungert til VP, men lenger ned i treet enn et objekt som er flytta framfor setningsadverbet. For akkusativ med infinitiv i (36d) får vi da strukturen i fig. 11b (igjen med flytting av akkusativleddet til IP). I dette eksemplet kommer altså objektet framfor verbaladverbialet mellom setningsadverbet og infinitiven.

Fig. 11a

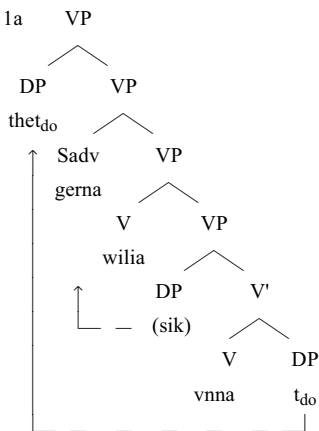
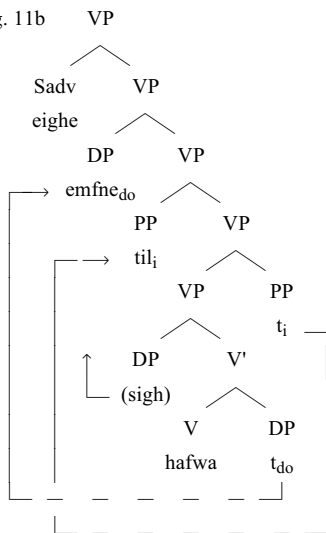

Fig. 11b

Ledd som er flytta fram slik at vi får OV-leddstilling (36d), ser ut til å ha samme rekkefølge når de står framfor verbet, som de ville hatt ved VO-leddstilling etter det, jf. de ekstra nominal- og adverbialplassene framfor det infinitte verbet i setningsskjemaene for gammal- og mellomnorsk hos Christoffersen (1993: 338) og Mørck (2011: 362). Derfor kan akkusativ med infinitiv uten setningsadverb noen ganger ses på som rimelig entydige eksempel på OV-leddstilling. Disse har et verbaladverbial framfor et direkte objekt og eventuelt et anna verbaladverbial (37a–b) eller et verbaladverbial framfor et predikativ eller framfor både indirekte objekt og predikativ (37c–d) mellom akkusativleddet og infinitiven. Om vi ikke skal måtte si at (det første) verbaladverbialet i disse tilfellene er flytta framfor andre verbuttfyllinger, må vi gå ut fra at dette verbaladverbialet har samme plassering som et setningsadverb kunne hatt (jf. pkt. 2), og at bare de etterfølgende verbuttfyllingene er flytta fram liksom verbuttfyllingene etter et setningsadverb.

- 37 a sagdhe han [sik_{Akk} **thaa**_{Vadv} [jng^hen witne]_{DO} wenes_{Inf} mooth tesse witne]. – *Han sa at han da ikke venta seg noen vitner mot disse vitnene.* (DN II 882 1471)
- b ok aldræ hørdo þeir [þeim_{Akk} **pær**_{Vadv} **nokot**_{DO} **mote**_{Vadv} mælæ_{Inf} hiaværandom Reidare ... ok Jfuare ...]. – *Og aldri hørte de dem der si noe imot mens Reidar ... og Ivar ... var til stede.* (DN IV 743 1404)
- c ok wedh jek [thet_{Akk} [**fore gudi**]_{Vadv} **sath**_{Pred} ware_{Inf} at ther wor eygen annar jord ...]. – *Og jeg veit at det for Gud er sant at der var ingen annen jord ...* (DN II 820 1457)
- d och besønnerligh bider jegh ødmykeligh [[min frw]_{Akk} [**for gudz skuld oc min fatigh tienesth**]_{Vadv} **megh**_{IO} **behjelpeligh**_{Pred} ware_{Inf} til en godh dagtingen ...]. – *Og særlig ber jeg ydmykt min frue være meg behjelpelig for Guds og min fattige tjenes- nestes skyld med en god avtale ...* (DN II 1040 1511)

Siden predikativer ikke gjennomgår objektsframflytting til en plass framfor setningsadverb, må vi også regne med at vi har OV-leddstilling når et predikativ aleine (38a) eller et predikativ sammen med et indirekte objekt (38b) står mellom akkusativleddet og infinitiven.

- 38 a ... thy at jech wæit [[thetta forscrifne alt]_{Akk} [**víst oc sat**]_{Pred} wera_{Inf}] – ... *forði jeg veit at alt dette førskrevne er vísst og sant.* (DN V 856 1466)
- b þui iattade han [[þet mærker bool]_{Akk} [**frialst ok hæimholt**]_{Pred} [**herra biskupen**]_{IO} væra_{Inf} ...] – *Derfor vedgikk han at det markebolet var fritt og hjemla for herre biskopen ...* (DN IV 603 1392)

De øvrige ledda og leddkombinasjonene som står mellom akkusativleddet og infinitiven, kan alle analyseres på mer enn én måte. Dette skyldes dels at det ofte ikke er klart om et verbaladverbial hører heime mellom akkusativleddet og infinitiven på samme måte som et setningsadverb, eller om det er flytta dit fra en opphavlig plass etter infinitiven, og dels at objekt mellom akkusativleddet og infinitiven kan være flytta dit enten ved objektsframflytting til plassen framfor setningsadverb eller ved slik flytting til plasser etter setningsadverb som gir OV-leddstilling. Jeg skal derfor bare presentere hva vi kan finne mellom akkusativleddet og infinitiven i tillegg til de strukturene vi har sett på ovafor i (36)–(38), uten å forsøke å analysere disse resterende eksempla nærmere.

Når det er ett ledd mellom akkusativleddet og infinitiven, er det enten et verbaladverbial (39a) eller et direkte eller indirekte objekt (39b–c).

- 39 a ok sagdhe [sek_{Akk} **nødugh**_{Vadv} vilia_{Inf} trettthe med Biorn], – *Og (han) sa at han nødig ville trette med Bjørn.* (DN V 897 1476)
- b ok sagde herra Siugurder [sik_{Akk} **þæt**_{DO} eyga_{Inf}] – *Og herre Sigurd sa at han eide det.* (DN II 572 1402)
- c vttan sagde [[jmisæ men]_{Akk} **ser**_{IO} byght hafua_{Inf}]. – *Men (han) sa at ulike menn hadde bygsla til ham.* (DN II 432 1374)

Kombinasjoner av to ledd mellom akkusativleddet og infinitiven kan være to verbaladverbial sammen (40a), et direkte eller indirekte objekt sammen med et etterfølgende verbaladverbial (40b–c) eller et indirekte objekt framfor et direkte objekt eller framfor et predikativ (40d–e).

- 40 a oc hawer jech bidhet ... Jusse Thomesson oc Niels Mws ... lade [[sin jnciglæ]_{Akk} [**til wtnisburdh**]_{Vadv} [**meder mit jnciglæ**]_{Vadv} hengis_{Inf} for þettæ bref]. – *Og jeg har bedt ... Jusse Tomasson og*

- Nils Mus ... la sine segl henges til vitnesbyrd sammen med mitt segl for dette brevet.* (DN IV 816 1422)
- b en Erlender saghde [sik_{Akk} **ret**_{DO} **til**_{Vadv} hafua_{Inf} a veghna Þorgeirs ...]. – *Men Erlend sa at han hadde rett til (det) på vegne av Torgeir ...* (DN III 384 1373)
- c ... ath hon hørde [[sina modher]_{Akk} **sigh**_{IO} [**fore visso ok sanninda**]_{Vadv} ath sæghia_{Inf} Gudhruna Olaffsdotter ath Hakon ... saath ...] – ... *at hun hørte mora si, Gudrun Olavsdotter, si henne som sannhet og bevis at Håkon ... satt ...* (DN III 797 1448)
- d kennis jak ... [mik_{Akk} [**goodhom manne Jon j Geenwallum**]_{IO} [**thessama jordh**]_{DO} salth hawa_{Inf}. ...]. – *Jeg gjør kjent ... at jeg har solgt den gode mann Jon i Gjenville den samme jorda ...* (DN III 332 1363)
- e Vy Alf ... viliom [thet_{Akk} [**ollom monnom**]_{IO} **vitherlegit**_{Pred} vara_{Inf} ath thenne biskedelige man ... hafwer ...] – *Vi, Alv ..., vil at det skal være kjent for alle menn at denne hederlige mannen ... har ...* (DN IV 963 1467)

7 Ledd mellom infinitiv som hjelpeverb og hovedverbet

Mellom en infinitiv som hjelpeverb og hovedverbet i akkusativ med infinitiv finner vi først og fremst verbalpartikler (88 setninger med bare slik partikkel og fem setninger med partikkel sammen med anna/andre ledd). Disse partiklene regner jeg som sagt (pkt. 4) som klitiserte prefiks til det etterfølgende hovedverbet:

- 41 kendozst þau þar badhe saman [loghlega vera_{Inf} [**firir komen**]_{Hovedv} eftir þi stefnungar brefue sem ...], – *De gjorde der begge sammen kjent at de var kommet lovlig med sitt prov etter det stevningsbrevet som ...* (DN II 534 1392)

De 15 eksempla på akkusativ med infinitiv med andre ledd enn en verbalpartikkel mellom en infinitiv som hjelpeverb og hovedverbet er av flere ulike typer slik det framgår av tab. 6.

To ganger står infinitiven etter et setningsadverb, og det er ingen grunn til å anta at den da er flytta fra sin opphavlige plass i verbfrasen. Mellom hjelpe- og hovedverbet finner vi i disse tilfellene et direkte objekt

	Ett ledd	To ledd	Tre ledd
Inf. etter setn.- adverb (2 eks.)	DO	DO – Vadv	
Inf. framfor setn.- adverb (3 eks.)	Sadv	Sadv – DO	Vadv – Vadv – Sadv
Akk. m. inf. uten setn.adv. (10 eks.)	Vadv (9 eks.)	Akk – Vadv	

Tab. 6. Ledd mellom infinitiv som hjelpeverb og hovedverb (utenom verbalpartikkel)

aleine (42a) eller sammen med et verbaladverbial (42b). Her kan vi regne med at vi har OV-leddstilling slik det er vist for det første av disse eksempla i fig. 12a nedafor.

- 42 a ok sagdi [sik alldri_{Sadv} skula_{Inf} **þet**_{DO} riufua_{Hovedv} ...]. – Og (hun) sa at hun aldri skulle bryte ... det. (DN V 227 1358)
- b ok sagdhe [siik ey_{Sadv} firirmoga_{Inf} **kirkiona**_{DO} **fulkomlika**_{Vadv} byggja_{Hovedv} ...]. – Og (han) sa at han kunne ikke bygge kirken fullkomment ... (DN IV 616 1392)

Tre ganger står infinitiven framfor et setningsadverb, og infinitiven ser dermed ut til å være flytta fra sin opphavlige plass i verbfrasen til IP. Mellom hjelpe- og hovedverbet finner vi i disse tilfellene enten bare setningsadverbet i en akkusativ med infinitiv som vi skal se særskilt på nedafor (46a), setningsadverbet og et direkte objekt (43a) eller setningsadverbet sammen med to verbaladverbial (43b). Med setningsadverb og direkte objekt mellom hjelpe- og hovedverbet har vi et tilfelle som er nokså parallelt til de to konstruksjonene i (42a–b), og vi kan igjen regne med at vi har OV-leddstilling slik det er vist for (43a) i fig. 12b nedafor. Når det er setningsadverb og to verbaladverbial mellom hjelpe- og hovedverbet, vil jeg gå ut fra at infinitiven er flytta forbi ikke bare setningsadverbet, men også de to verbaladverbiala framfor det, og at alle disse adverbiala står på sin opphavlige plass.

- 43 a en Asgæir sagde [vilia_{Inf} æi_{Sadv} fe_{DO} festa_{Hovedv} ...]. – *Men Asgeir sa at (han) ville ikke feste godset ...* (DN I 559 1397)
- b ... þaw priuilegia sëm þeer sæghiatzst [hafua_{Inf} **firir ydher**]_{Vadv} [vm viisøyran]_{Vadv} æi_{Sadv} notet_{Hovedv} her till] ... – *... de privilegiene som dere sier at dere ikke har nytt for deres del angående den faste skatten hittil, ...* (DN IV 628 1394)

Fig. 12a

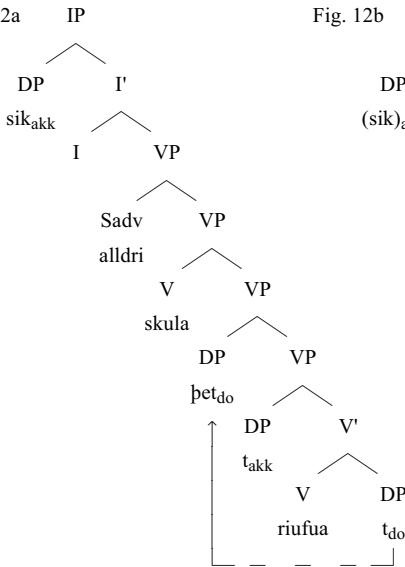
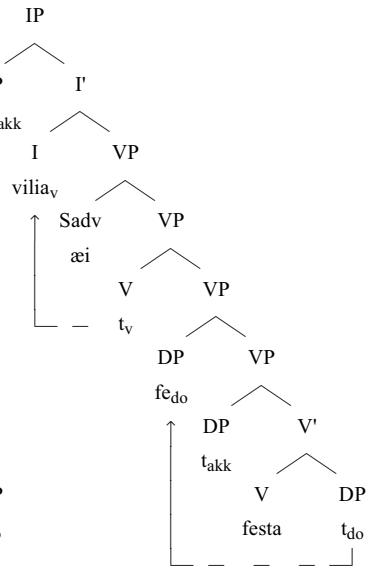

Fig. 12b

I ni eksempel er det bare verbaladverbial mellom hjelpe- og hovedverbet i akkusativ med infinitiv. Slike verbaladverbial er oftest korte (44a), men kan være mer omfattende (44b), og i fire tilfeller står de sammen med verbalpartikkel (44c). I disse tilfellene er det vanskelig å avgjøre om dette er adverbial med samme plassering som setningsadverb, eller om de er flytta fram slik at vi har OV-leddstilling.

- 44 a oc aller godher men ... sagdo [vara_{Inf} veel_{Vadv} betalat_{Hovedv}] – *Og alle gode menn ... sa at (det) var godt betalt.* (DN III 761 ved 1440)
- b ... þui han saghde [sik skula_{Inf} [**firir þau þingh ok hafuor**]_{Vadv} forlikæ_{Hovedv} vid varæ fru drothningænæ]. – *... fordi han sa at han skulle forlike seg med vår frue dronninga angående de eiendelene og eiendommene.* (DN IV 363 1353)

- c kiændudst_{Refl} þeir_{S-del} þar bader_{S-del} [uara_{Inf} logliga_{Vadv} [firir komnir]_{Hovedv}]. – *De gjorde der begge kjent at de lovlig var kommet med sitt prov.* (DN II 620 1412)

Det siste eksemplet med ledd mellom hjelpe- og hovedverbet i akkusativ med infinitiv har (en del av) akkusativleddet og et verbaladverbial (pluss partikkel) mellom verba:

- 45 kendos_{Refl} the [wara_{Inf} badhen_{Akk} logligha_{VAdv} [fore kommen]_{Hovedv}]. – *De gjorde kjent at begge hadde lovlig kommet fram.* (DN IV 879 1440)

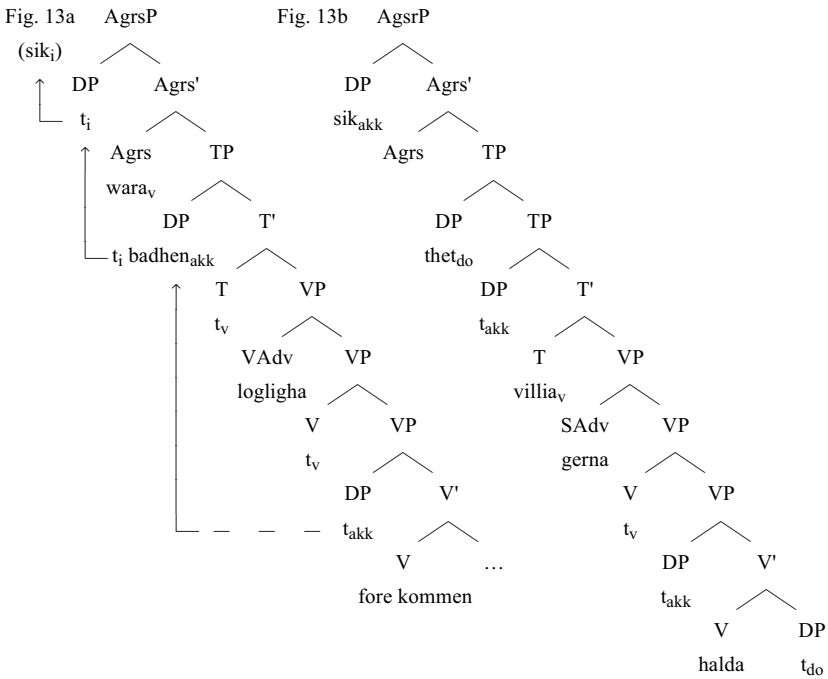
Akkusativleddet *badhen* ‘begge’ viser til en mann og ei kvinne (*Gudheleikir* og *Raghmilder*) og skal dermed være nøytrum, der vi kan finne ei slik “særegen form” “med tilføyd -n” (Grøtvedt 1974: 193). Dette ordet kan ses på som siste del av et usammenhengende akkusativledd der første del er flytta lenger fram i setningen på samme måte som første del av det usammenhengende subjektet (*þeir ... bader*) i den overordna setningen i (44c). I beskrivelsen av subjektets stilling mellomnorske heilsetninger i Mørck (2009) er det nytta en modell der IP er splitta i en samsvarsfrase AgrsP og en tempusfrase TP med spesifikatorposisjonen i begge disse frasene som subjekts plasser. Usammenhengende subjekt av denne typen fyller da begge subjekts plassene. Om vi analyserer akkusativleddet i (45) på linje med dette, er altså tankegangen at heile dette leddet (*sik badhen*) flytter fra VP til TP, og at første del av det (*sik*) flytter videre til AgrsP og siden blir knytta som et refleksivt suffiks (-s) til det overordna verbet, slik det er vist i fig. 13a nedafor.

En struktur med en splitta IP kan også gi oss en måte å beskrive leddstillinga på i akkusativ med infinitiv i (46a) (med trulig feilaktig reflektiv form av det overordna verbet *segja* ‘si’), der vi har både akkusativleddet og objektet framfor infinitiven. Dette tilfellet kan vi se i sammenheng med det nokså parallele i (46b) (drøfta tidligere som (36b) i pkt. 6).

- 46 a oc sagdes [sik_{Akk} thet_{DO} villia_{Inf} gerna_{Sadv} halda_{Hovedv}], – *Og (de) sa at de gjerne ville holde det,* (DN II 690 1426)
 b En Alfuer fyrnemder sagde samstundis [sik_{Akk} thet_{DO}

gerna_{SAdv} **wilia**_{Inf} **vnna**_{Hovedv} ...] – *Men førnevnte Alv sa samtidig at han gjerne ville unne det ...* (DN V 593 1430)

I den siste setningen kan vi gå ut fra setningsadverbet, infinitiven og hovedverbet i akkusativ med infinitiv står på sine opphavlige plasser, at akkusativleddet som vanlig er flytta til IP, og at objektet har gjennomgått objektsframflytting. Problemet med den første setningen er at infinitiven tydeligvis er flytta fram, men ikke til plassen rett etter akkusativleddet, og dermed ikke til kjernen i en IP. Om vi derimot regner med en splitta IP, kan vi beskrive den leddstillinga vi har her, som i fig. 13b. Her er det antatt at infinitiven bare er flytta til TP og ikke heilt til AgrsP, og at objekt som har gjennomgått objektsframflytting, er adjungert til TP.

8 Ledd framfor akkusativleddet

I 17 tilfeller er det ett eller to ledd framfor akkusativleddet i en akkusativ med infinitiv der akkusativleddet står framfor infinitiven. Disse er

rimelig jamt fordelt utover den mellomnorske tida fra de to første i 1367 til de to siste i 1520 og 1522.

En av disse konstruksjonene (47) (drøfta tidligere som (19a) i pkt. 4) har infinitivsmærke og et langt verbaladverbial framfor subjektet. Som vi har sett, skiller dette eksemplet seg ut ved at infinitivsmærket ikke står rett framfor infinitiven, og jeg har derfor sett på dette tilfellet som ei sammenblanding av akkusativ med infinitiv og en leddsetning. Ettersom topikalisering ikke er uvanlig i leddsetninger i eldre norsk (Christoffersen 2002: 159–60), skulle vi kunne regne framflyttinga av verbaladverbialet her som ei slik topikalisering. Siden dette er et særtilfelle, skal vi ellers se bort fra dette eksemplet i denne sammenhengen.

- 47   kænnis jach ... [at [**meth wiliæ och beradheno modho**]_{Vadv}
mik_{Akk} saalt hafua ... Sigurde Jonnsoni eth gotz ...]. – *Jeg gjør
kjent ... at med vilje og velberådd hu har jeg solgt ... Sigurd Jonsson
et gods ...* (DN III 697 1428)

I ni av de øvrige 16 eksempla med ledd framfor akkusativleddet er det første leddet et direkte eller indirekte objekt som består av et personlig (48a) eller refleksivt (48b) pronomen som er koreferensielt med subjektet i den overordna setningen. I to av disse er det et kort verbaladverbial mellom dette pronomenet og akkusativleddet (48c). Det er ikke uvanlig i norrønt at et refleksivt ledd i en akkusativ med infinitiv er koreferensielt ikke med akkusativleddet, men med subjektet i den overordna setningen (Nygaard 1905: 342; Faarlund 2004: 281), og dette er mulig også i moderne norsk (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 1163). Se for øvrig norrøne eksempler på at et refleksivt objekt står framfor akkusativleddet i akkusativ med infinitiv hos Nygaard (1905: 342) og Faarlund (2004: 154).

- 48 a   tha bedhæ **vijr**_{S/i} [**oss**_{DO/i} gud_{Akk-del} hielppæ [ok all
helghen]_{Akk-del}] – *Så ber vi Gud og alle helgener hjelpe oss.* (DN
IV 1071 1516)
- b   Suarade **Liotolfuer**_{S/i} [**sik**_{IO/i} þet_{Akk} vkunnikt vera ...].
– *Ljotolv svarte at det var ukjent for ham ...* (DN I 392 1367)
- c   ... at **Margareta**_{S/i} ... bad [**ser**_{DO/i} **so**_{Vadv} gud_{Akk} till hialpa ...]
– *... at Margareta ... bad Gud så hjelpe seg ...* (DN V 283 1374–
75)

Tre ganger står et kort ikke-refleksivt direkte objekt eller første del av et ikke-refleksivt usammenhengende direkte objekt først i en akkusativ med infinitiv:

- 49 a ... at mit høyrdum [**þetta**_{DO} [engan man]_{Akk} meina eder spara]
 – ... *at vi hørte ingen mann skade eller skåne dette.* (DN III 357 1367)
- b høyrde ek oc_{Sadv} [**þet**_{DO-del} [sire Þord fyrnemden]_{Akk} at seighia [at han hafde kœypt ...]_{DO-del}] – *Jeg hørte også førnevnte sira Tord si det at han hadde kjøpt ...* (DN I 730 1430)

De fire siste konstruksjonene med ledd framfor akkusativleddet i en akkusativ med infinitiv har et kort verbaladverbial fremst:

- 50 och hørdom mid aldre_{Sadv} [**ther**_{Vadv} nokon_{Akk} vppa tala] ... ffor en nu. – *Og vi hørte aldri noen påtale (dette) der ... før nå.* (DN V 1029 1520)

Vi kan altså skille mellom fire typer akkusativ med infinitiv med ledd framfor akkusativleddet ut fra hva som står fremst: a) refleksivt objekt koreferensielt med overordna subjekt (48a–b), b) slikt refleksivt objekt pluss kort adverbial (48c), c) kort ikke-refleksivt objekt (49a–b) og d) kort adverbial (50).

Blant anna fordi ingen av disse konstruksjonene inneholder setningsadverb, er det uklart hvordan de best kan beskrives. Det er heller ikke sikkert at de kan gis en enhetlig beskrivelse, men jeg skal skissere opp tre mulige analyser. De to første analysene forutsetter at akkusativleddet som vanlig er flytta fram til spesifikatorposisjonen i IP.

Én mulighet er da at de ledda som står framfor akkusativleddet, er flytta ut av sin akkusativ med infinitiv og opp i den overordna setningen. Denne analysen er kanskje mest nærliggende når det er et refleksivt objekt framfor akkusativleddet, for her kan vi tenke oss at dette objektet er “trukket” mot subjektet i den overordna setningen som det er koreferensielt med. Vi finner ikke heilt parallelle tilfeller i setninger der en akkusativ med infinitiv er tydelig usammenhengende, men det fins i hvert fall klare eksempel på at både refleksivt akkusativledd (51a), ikke-refleksivt akkusativledd (51b), objekt (51c) og adverbial (51d) kan bli flytta ut av en akkusativ med infinitiv og opp i den overordna setningen.

Riktignok har vi der eksempel på at framflytta akkusativledd (51b) og adverbial (51d) står framfor et setningsadverb i den overordna setningen, mens vi her finner framflytta objekt (49b) og adverbial (50) etter et setningsadverb i den overordna setningen, og det kan kanskje tale mot at disse ledda er flytta ut av akkusativ med infinitiv.

- 51 a kendizst **sik**_i [fyrnæmpder Hakon]_S [t_{Akk/i} hafua_{Inf} sælt adernæmdre Aso ... halfuar mærkar boll jardar ...] – *Førnevnte Håkon gjorde kjent at han hadde solgt førnevnte Åse ... et halvt merkebol jord ...* (DN IV 405 1360)
- b ... at þærir hœyrdo **þæt**_i aldre_{Sadv} [t_{Akk/i} ____{Inf} næmft at oftnæmfder herra Jon skuldi ...] – ... *at de hørte aldri det nevnt at førnevnte herre Jon skulle ...* (DN III 550 1400)
- c ... at þeir ey **annet**_i viste_{FinV} firir gudi æder hørde_{FinV} [fæder syne sægia_{Inf} t_{DO/i} ...] – ... *at de for Gud ikke visste eller hørte faren sin si annet ...* (DN II 770 1446)
- d oc sagh **þer**_i ey [fyr gard t_{Vadv/i} standa_{Inf} som nw stender ...]. – *Og (han) så ikke noe gjerde stå i vegen der som det nå står ...* (DN I 799 1446)

En annen mulighet er at objekta og adverbiala som står framfor akkusativleddet, er flytta til en plass først i akkusativ med infinitiv ved ei form for “topikalisering” slik det er vist for eksempla i (48c) og (50) i fig. 14a–b. Til sammen illustrerer disse to eksempla mulig framflytting av objekt, midt felts- og slutt feltsadverbial. Et argument for at det virkelig kan skje ei form for “topikalisering”, er at vi kan finne subjektet (nærmere bestemt korrelatet for en relativsetning som også hører til dette subjektet) i en nominal leddsetning flytta fram til plassen fremst i en overordna akkusativ med infinitiv (52). Siden jeg ikke regner akkusativ med infinitiv for å være en CP (pkt. 2), kan vi ikke se på dette som normal topikalisering til spesifikatorposisjonen i denne frasen, så vi får la det stå åpent hva slags plass flyttinga skjer til. Muligens kan denne framflyttinga (liksom bruken av infinitivmerke) i akkusativ med infinitiv være påverka av at det er mulig å flytte fram ledd i kontrollkonstruksjoner i eldre norsk som i de mellomnorske eksempla i (53a–b) (jf. Faarlund 2004: 274–75; eksempel også i Nygaard 1905: 361–62).

- 52 ok sagdes [**þæt**_i gjerne wilia [at t_{S/i} see gæfuen firi þæire for-
reldre saale som hona hæfuer aath]. – *Og (han) sa at han ville
gjærne at det blei gitt for deres foreldres sjeler som hun har eid.* (DN
V 825 1460)
- 53 a ... ef han sva ville ... befala nakrum [**þet**_{DO} PRO at gera_{Inf} aa
sina vegna ...], – ... *om han så ville ... befale noen å gjøre det på sine
vegne ...* (DN I 713 1426)
- b budhum ver vmbodz monnum [**nider**_{Vadv} PRO at sethia_{Inf}
klukkunna til þess þæir geter þæim hænkt þer sem ...]. – *Vi
bad ombudsmennene sette klokka ned inntil de får hengt dem der ...*
(DN I 577 1401)

Fig. 14a ?P

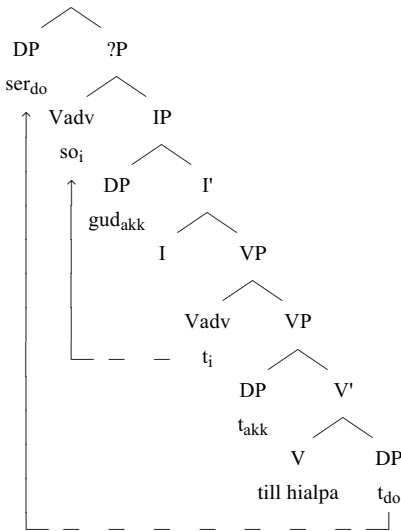
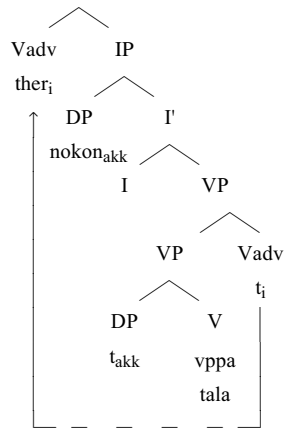

Fig. 14b ?P

Et tredje alternativ er å gå ut fra at akkusativleddet fortsatt står som spesifikator i VP. Dette har vært foreslått som en mulighet for subjektet i finitte setninger i norrønt (Haugan 2001: 174–84; Faarlund 2004: 195), og en mellomnorsk heilsetning som har vært analysert på denne måten (Mørck 2009: 68–70), er:

- 54 jattadæ_{FinV} [thessare giof]_{DO} [Alfuer Björnson]_S bade med ja
oc handerbande. – *Denne gaven lofte Alv Björnsson både med ja
og handslag.* (DN X 204 1451)

For å illustrere denne analysen kan vi igjen nytte eksempla i (48c) og (50). Her regner vi altså nå med at ikke bare infinitiven, men også akkusativleddet står på sine opphavlige plasser i nederste VP. Om akkusativleddet ikke er flytta til IP, kan vi lettere beskrive plasseringa av objekt og adverbial framfor det. Objekta kan være flytta fram til spesifikatorposisjonen i IP ved stilistisk inversjon siden denne "subjektplassen" er tom (sml. Maling 1980), eller ved "object shift" til spesifikatorposisjonen i en overordna VP, slik det er illustrert med de to alternativa i fig. 15a. Og adverbiala kan enten stå på sin faste plass der også setningsadverb står, eller de kan være flytta fram på samme måte som når vi har OV-leddstilling, jf. fig. 15b.

Fig. 15a IP

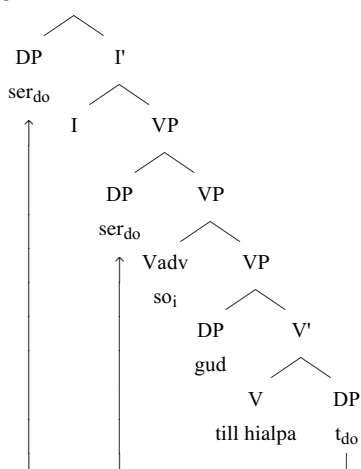
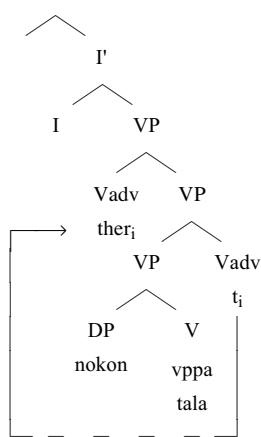

Fig. 15b IP

9 Oppsummering

Som vist i denne artikkelen kan akkusativ med infinitiv analyseres som en IP med ulike plasseringsmuligheter for orda og ledda som inngår i denne. Infinitiven står vanligvis etter et eventuelt setningsadverb på sin opphavlige plass i VP, men flytter i noen tilfeller forbi et setningsadverb til kjerneposisjonen i IP. Når infinitiven er et hjelpeverb, kommer hovedverbet oftest etter det, men kan også stå framfor det ved OV-leddstilling. Infinitivmerket og preverbale partikler kan ses på som adjungert til verbet og fyller dermed ingen egne plasser. Akkusativleddet er normalt

flytta til spesifikatorposisjonen i IP, og vi kan dermed få setningsadverb og verbaladverbial med liknende distribusjon mellom akkusativleddet og infinitiven. Av og til står akkusativleddet etter infinitiven, bl.a. på sin opphavlige objektplass etter uakkusative og passive verb. Mellom akkusativleddet og et setningsadverb kan vi finne framflytta objekt. Som uttrykk for OV-leddstilling kan vi se plasseringa av verbutfyllinger som objekt og verbaladverbial mellom et setningsadverb og en infinitiv eller mellom en infinitiv som er hjelpeverb, og et etterfølgende hovedverb. Imidlertid fins det konstruksjoner med ledd framfor et framflytta akkusativledd som ikke så lett lar seg analysere innafor en IP-struktur. Sjøl om vi ikke har heilt sammenliknbare beskrivelser av akkusativ med infinitiv i norrønt og moderne norsk, tyder variasjonen i forma på akkusativ med infinitiv i mellomnorsk på at dette språksteget er på linje med norrønt med relativt fri ord- og leddstilling.

Forkortinger

AgrsP, Agrs', Agrs	– frase for trekk som gir samsvar (<i>agreement</i>) mellom subjekt og finitt verb, mellomnivå og kjerne i slik frase
Akk	– akkusativ, akkusativledd som logisk subjekt for infinitiv
AP	– adjektivfrase
CP	– setningsfrase (C – <i>complementizer</i>) med posisjon for topikalisert ledd
DO	– direkte objekt
DP	– nominalfrase (D – <i>determiner</i>)
FinV	– finitt verb
Hjelpev	– hjelpeverb
Hovedv	– hovedverb
Inf	– infinitiv
IO	– indirekte objekt
IP, I', I	– frase for trekk som gir rett bøyingsform (<i>inflection</i>) for finitt verb, mellomnivå og kjerne i slik frase
Nom	– nominativ
Pass	– passiv

PP	– preposisjonsfrase
Pred	– predikativ
PRO	– abstrakt pronomen uten fonetisk form
Refl	– refleksiv
i, v, akk, do	– indekser som viser identitet mellom ledd eller spesifikt mellom verb, akkusativledd eller direkte objekt
S	– subjekt
Sadv	– setningsadverb
t	– spor (<i>trace</i>) etter flytta ledd
TP, T', T	– tempusfrase for trekk som gir rett tempusform på finitt verb, mellomnivå og kjerne i slik frase
Vadv	– verbaladverbial
VP, V', V	– verbfrase, mellomnivå og kjerne i slik frase

Litteratur

Primærkilder

DN = *Diplomatarium Norvegicum*, I–XX 1849–1915, XXI 1976, XXII 1990–92. Christiania/Oslo.

Hom. = *Gamal norsk homiliebok*. Utg. Gustav Indrebø. Nytt opptrykk av utg. fra 1931. Oslo: Universitetsforlaget 1966.

Kgs. = *Konungs skuggsiá*. Utg. Ludvig Holm-Olsen. 2. rev. oppl. Norrøne tekster nr. 1. Oslo: Norsk historisk kjeldeskrift-institutt, 1983.

ML = *Den nyere Lands-Lov, udgiven af Kong Magnus Haakonssön*. Utg. Rudolf Keyser og Peter Andreas Munch. *Norges gamle love indtil 1387 II*. Christiania, 1848.

Sekundærlitteratur

Alving, Hjalmar. 1918. "Objekt-subjektets plats i akkusativ med infinitiv." *Språk och Stil* 18, 1–37.

Christoffersen, Marit. 1993. *Setning og sammenheng. Syntaktiske studier i Magnus Lagabøters landslov*. ADH-serien 65. Kristiansand: Agder distriktshøgskole.

- . 2002. “Har leddsetninga i norrønt “forfelt”? Et studium av underordna setninger i Magnus Lagabøters landslov.” *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 20: 153–76.
- Emonds, Joseph E. 1976. *A transformational approach to English syntax. Root, structure-preserving and local transformations*. New York – San Francisco – London: Academic Press.
- Faarlund, Jan Terje. 2004. *The Syntax of Old Norse*. Oxford: Oxford University Press.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grøtvedt, Per Nyquist. 1974. *Skrift og tale i mellomnorske diplomer fra Folden-området 1350–1450 III. Språkhistorisk oversikt*. Skrifter frå Norsk målførearkiv XXVIII. Oslo: Universitetsforlaget.
- Halldór Ármann Sigurðsson. 1989. *Verbal syntax and case in Icelandic in a comparative GB approach*. Lund: Department of Scandinavian Languages, University of Lund.
- Haugan, Jens. 2001. *Old Norse Word Order and Information Structure*. Dr.art.-avh. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Holmberg, Anders og Christer Platzack. 1995. *The role of inflection in Scandinavian syntax*. New York – Oxford: Oxford University Press.
- Höskuldur Thráinsson. 2001. “Object Shift and Scrambling.” I: *The Handbook of Contemporary Syntactic Theory*, red. Mark Baltin og Chris Collins, 148–202. Oxford: Blackwell.
- . 2007. *The syntax of Icelandic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kristoffersen, Kristian Emil. 1996. *Infinitival phrases in Old Norse. Aspects of their syntax and semantics*. Dr.art. thesis. University of Oslo.
- Lundin, Katarina. 2003. *Small clauses in Swedish*. Lundastudier i nordisk språkvitenskap A 60. Department of Scandinavian languages, Lund University.
- Lødrup, Helge. 1989. “Semantiske roller i formell grammatikk.” *Norskkrift* 60: 1–18.
- Maling, Joan. 1980. “Inversion in embedded clauses in Modern Icelandic.” *Íslenskt mál og almenn málfræði* 2: 175–93.
- Mørck, Endre. 1980. *Passiv i mellomnorske diplom*. Upubl. hovedfagsavh. Universitetet i Oslo.
- . 1998. “The development of direct object and indirect object as distinct functional categories from Old Norse to Modern Norwegian.” I: *His-*

- torische germanische und deutsche Syntax. Akten des internationalen Symposiums anlässlich des 100. Geburtstages von Ingerid Dal, Oslo 27.9.–1.10.1995*, red. John Ole Askedal, 365–85. Osloer Beiträge zur Germanistik 21. Frankfurt am Main etc.: Peter Lang.
- . 2009. “Plasseringa av subjektet i mellomnorske heilsetninger.” *Maal og Minne* 2009: 48–86.
- . 2011. *Leddstillinga i mellomnorske heilsetninger. Funksjons- og feltanalyse og materialpresentasjon*. Oslo: Novus.
- . 2015. “Hovedtrekk ved akkusativ med infinitiv i mellomnorsk.” *Maal og Minne* 2015: 43–85.
- Nordgård, Torbjørn og Tor A. Åfarli. 1990. *Generativ syntaks. Ei innføring via norsk*. Oslo: Novus.
- Nygaard, Marius. 1905. *Norrøn syntax*. 2. oppl. 1966. Oslo: Aschehoug.
- Næs, Olav. 1972. *Norsk grammatikk. Elementære strukturer og syntaks*. 3. utg. Oslo: Fabritius.
- Platzack, Christer. 1986 a. “The structure of infinitive clauses in Danish and Swedish.” I: *Scandinavian syntax*, red. Östen Dahl og Anders Holmberg, 123–137. Workshop at the Ninth Scandinavian conference of linguistics. Institut för lingvistik, Stockholms universitet.
- . 1986 b. “Inverterad objekt med infinitiv.” *Nysvenska studier* 66: 89–111.
- . 1998. *Svenskans inre grammatik – det minimalistiska programmet. En introduktion till modern generativ grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- . 2010. *Den fantastiska grammatiken. En minimalistisk beskrivning av svenskan*. [Stockholm:] Norstedts.
- Vittersø, Gro. 2004. *Fra sva til sav. Leddstilling i norske leddsetninger 1200–1875*. Upubl. hovedfagsavh. Universitetet i Oslo.
- Åfarli, Tor A. og Kristin M. Eide. 2003. *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus.

Abstract

This study is based on 3413 Middle Norwegian charters containing 1114 examples of the accusative with infinitive construction. In the article the accusative with infinitive is analysed as an IP. The infinitive is usually placed after a sentence adverb in its original position in the VP, but sometimes moves past a sentence adverb to the head position in the IP. The

ENDRE MØRCK

accusative phrase is normally moved to the specifier position in the IP, and thus we may get sentence adverbs or other adverbials with similar distribution between the accusative and the infinitive. Between the accusative and a sentence adverb we may find scrambled objects. In some cases the accusative is placed after the infinitive, e.g. in an object position after unaccusative and passive verbs. As tokens of OV word order, we sometimes find the main verb in front of an auxiliary infinitive and complements of the verb between a sentence adverb and an infinitive or between an auxiliary infinitive and the following main verb. The infinitive marker and preverbal particles are seen as adjuncts to a verb. In addition cases where there is one or two phrases in front of a preposed accusative are discussed.

Endre Mørck
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet
Institutt for språk og kultur
Postboks 6050 Langnes
NO-9037 Tromsø
endre.morck@uit.no